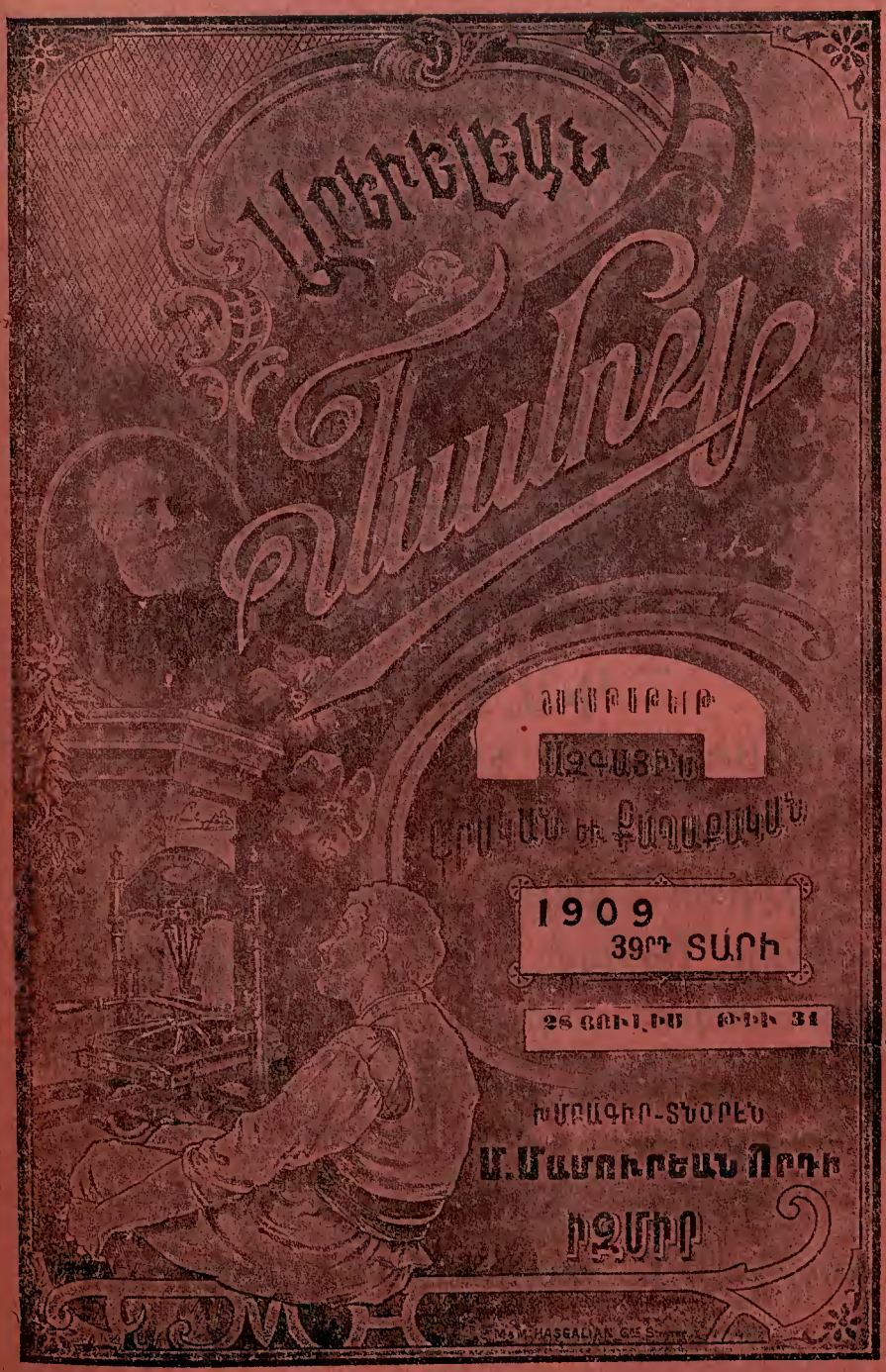
Աշուշկան
Տարեց
ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ
ԱՉԿԱՅԻՆ
ԵՐԱՆԻ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ
1909
39ՐԴ ՏԱՐԻ
28 ԶՈՒԼԻՍ ԹՒԹ. 31
ԽՄԲԱԳԻՐ-ՏՊԱՐԷՆ
Մ. Մատուրեան Որդի
ԻԶՄԻՐ
M. M. HASSELIAN SONS

ԱՅԼ ԵՒՍ ՄԻ՛ ՎԱԽՆԱՔ ԾՈՎԱԽՏԷ
ZOTOS ZOTOS ZOTOS
ՄԵԱՆՁԵԼԻ ԳԱՐՄԱՆ ՄԸ
Ամեն դեղարանների մէջ վաճառեցիք

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Լ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ	*Մենք Տեղի Տուեր Ենք...*	721
Մ. ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ	*Մանկիկներ*	724
Գ. ՎԸԳ. ԱՄԱՆԵԱՆ	*Երեկոյ մը Յորդանան*	725
ՄԵԼՔՈՆ-ԱՄԱՏՈՒՔ	*Մեկնաբանը*	732
ԽՄԲ.	*Յակոբ Եփ. Պապիկեան*	737
Կ. ՆԱԻԱՍԱՐԴ	*Մանուկը եւ Դրամին. Ապտիւլ-Համիտի Օրով*	739
ԽՄԲ.	*Եօթնեկի Լուրեր*	744

ԲԱՑՈՒԱԾ Է
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ
"ԳԱՇԻՆՔ,,
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ ՕՐԱԹԵՐԹԻ
ՈՐ ԼՈՅՍ Կ'ՏԵՍՆԷ ՄԻՏ ՕՐԸՆ

Ջգալի ըլլալով չուրչ օրաթերթի մը պէտքը Իզմիրի նման հայաշատ եւ առեւտրական կեդրոնի մը մէջ, կ'ձեռնարկուի այդպիսի օրաթերթի մը հրատարակութեան:

"Գաշինք,, պիտի ըլլայ անկախ, անկողմնակալ, ոչ-կուսակցական օրաթերթ մը, պիտի ոչնչանայ կարող խմբագրապետ մը, ծանօթ աշխատակիցներ եւ առաջնորդող չուրչ յօդուածներ:

ROYAL EXCHANGE ASSURNACE

ՀԻՒԴ ԻՇՔ

A. D. 1720

C. WHITTAL & C°

GENERAL AGENTS

Smyrna

ՈՈՅԱԼ ԷՔՍՉԷՆՋ

ԱՄԵՆԱՀԻՆ և ՄԱՍԱՁՆԱԿԱՐԳ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ

Հիմնեալ 1720ին Ի ԼՕՆՏՕՆ

Գոյք ընկերութեան 5,000,000 Անգլ. ոսկի վճարեալ ապահովա-
գրութեանց 27201 42,000,000 Անգլ. ոսկի։

ՀՐԴԵՀԻ ՁԻՒՂ

Ռոյալ Էքսչենճ Անգլիական ընկերութիւնն կ'ապահովագրէ հրդեհի
դէմ ամեն տեսակ կալուածք, կարասիք և Ապրանք նպաստաւոր պայ-
մաններով։

Ընկերութեան ակտիւները է ՚ի մեծաւոր անձինքական և արդար հատուցում
Երկու տարուան համ՚ առնի ապահովագրութեանց համար յատուկ
դեղ մը կ'տարուի։

ԿԵԱՆՔԻ ՁԻՒՂ

Ընկերութիւնս ամենանպաստաւոր պայմաններով կ'ապահովագրէ.

1° *Անթողջ կեանքի տեւողութեան վրայ.*
2° *Խառն Ապահովագրութիւն*
3° » » *եւ կրկին դրամագլուխ*
4° *Տղոց օժտի դրամագլխովայլ եւ այլ պարագաներով.*
5° *Ընկերութեամբ ապահովագրութիւն*

Աւելի մանրամասնութեանց համար պիտի ընդհանուր գործակալնե-
րէ Զմիւռնիոյ և շրջակայից ի Թրանկաց Թող դրասենեակները

C. WHITTALL & C°

Փոխ—Գործակալ *բանիւ պատուիրակին* C. O. OSCAN

ՉԱՐԵՀ Ո. ՈՍԿԱՆ

آغوب بوسنانجیان

ՀԷՐԷՔԻ ԿԱՑՄԵՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

ԻԶՄԻՐԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

ՅԱԿՈԲ ՊՈՍՊԱՆՃԵԱՆ

ՀԷՐԷՔԻ ԿԱՑՄ. ԳՈՐԾԱՐԱՆԻ հանրածանօթ և համբաւաւոր աթաղրութիւններէն կ'գտնուին այժմ Իզմիրի մասնաճիւղին մէջ, ընդ իսկ եւրոպական ևս աւելի կատարեալ տեսակներ գերազանցող,

ՄԵՏԱՔԻԼ ՇՐՋԱԶԳԵՑՈՒՑՈՒՆԵՐ

ՊԼՈՒՉԻ ՀԱՄԱՐ ՏԵՍԱԿ ՏԵՍԱԿ ՄԵՏԱՔՍԵԱՑ ԿԵՐՊԱՍՆԵՐ

ԳԼՈՒԽԻ ՄԵՏԱՔՍԵԱՑ ՍԱԼՓԱՆԵՐ, ՄԵՏԱՔՍԵԱՑ ԹԱՇԿԻՆԱԿՆԵՐ

ԴԱԶՄԻՐՆԵՐ, ԶՈՒՀԱՆԵՐ, ԳՈՐԳԵՐ,

ՍԻՏՃԱՏԻՆԵՐ ԵԼՆ. ԵԼՆ.

Կ'արժէ աչքէ անցնել ինչ որ իրապէս գրաւիչ է՝ առևտրի ո՛չ սոսկ

NATIONAL UNION SOCIETY LTD.

ՈՐՈՒ ԳՈՐԾԸ ՓՈԽԱՆՑՈՒԱԾ ՈՒ ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԱԾ Է

PHOENIX ASSURANCE COMP. LTD.Է

ԱՄԱՆՏՈՆ ՀԱՒՏԱՏՈՒԱԾ 1782ԻՆ

	Ընդ. Ծախք
ՀՐԴԵՀԻ ՃԻԿՂ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ԵՒ ՊԱՀԵՍՏ	4,500,000
ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՒՈՒԹ	1,500,000
ՄԻՆՉԵՒ ՈՑՍՕՐ ՎՃԱՐՈՒԱԾ ՎՆԱՍ- ՆԵՐՈՒ ՓՈԽԱՐԷՆԸ ԱՒԵԼԻ ՔԱՆ	30 000 000

Հանուածանօթ ապահովագրութիւնը 1893ին միակ POLICE *մը ստորագրեց 3,474,030 ընդ. ծախքի համար եւ իր ապահովագիրն ստացաւ Ընդ. ծախք 33,821, ինչ որ միակ* POLICE*ով մը կնիքուած ապահովագրութիւններու մէջ ամենախրնդրայ պարագայ մըն է։*

Այս ընկերութիւնը ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՄ *կ'ապահովագրէ ամէն տեսակ շէնքեր, ապրանք, կահաոիք եւն. նպաստաւոր պայմաններով։*

ԸՆԴՀ. ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉՔ ԻԶՄԻՐԻ

Լ. ԵՒ Լ. ՎԱՐՊԵՏԵԱՆ

Էնթէրնասիոնալ

(L'Internationale)

ՇՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ի ՏԻՄՈՒԼՏՕՐՖ

Ընկերութիւնս ծովային տրկածներու դէմ ապահովագրութիւններ կ'ընդունի, ամէն տեսակ ապրանքներու վրայ, խիստ նպաստաւոր գիներ րով և պայմաններով։

Իզմիրի ընդհ. ներկայացուցիչը

Ա. և Լ. ՎԱՐՊԵՏԵԱՆ

Լօխալ կոտառնիզ Սիւիհասեան թիւ 11, 12, 13։

ԹԷ ԻՆՉՈՒ ՀԱՄԱՐ ՁԵՐ ԹՈՔԵՐԸ ԱՌՈՂՋ ԸՆԼԱԼՈՒ Է Ն

Առաջը բոխերու, պիտի մեռնիք: Եւ երբ ձեր բոխերը լաւ չիճակի մը մէջ չեն, չէ կրնար խաղաղ եւ երկար ապրիլ: Ուստի զգոյշ եղէք, եւ ձեր բոխերը պահպանելու ժամանակին խնամեցէք:

ԷՄԻԼՍԻՕՆ ՍԱՓՕԹԸ

որ պատրաստուած է ամերիկեան զուտ մօրու ձկան իւղով, եւ կիրի ու սօսալի հիւթօճասնիքով, որ կը բուժէ անմիջապէս եւ հիմնականապէս

ՀԱԶԸ
ՊՌՕՆՇԻԹԸ
ԿՈՒՐԾՔԻ ԻՋՈՒԱԾՔԸ
ԴԺՈՒԱՐԱՇՆՋՈՒԹԻՒՆԸ

Միեւ պահանջեցէք այս դեղը ոյն «Ձիճուրսը» մարքայով որ Էմիլսիօն Մօրին յատուկ է:

կը ծախուի բոլոր դեղատուններուն եւ բոլոր դեղի մթերանոցներուն:

ESTABLISHED 1782

PHŒNIX ASSURANCE COMPANY L^D OF LONDON

Գրամագլուխ եւ պահեստի դրամ Ա. Ո. 4,500,000 Տարեկան հասոյթ Ա. Ո. 1,500,000

«ՖԷՆԻՔՍ» 122 տարիէ ի վեր հիմնուած ոսկի հրդեհի տպաւորութեան Ընկերութիւն մ'է եւ ցարդ հատուցած է աւելի քան 27,000,000 Ա. Ո. վնասուց համար:

«ՖԷՆԻՔՍ» կ'ապահովագրէ հրդեհի դէմ շէնք, կարասիք եւ ապրանք յայլ նպաստաւոր պայմաններով, Գիմել առ

Լիազօր Ընդհ. Գործակալ Իզմիրի եւ Գաւառաց

F. BLACKLER

ROYAL EXCHANGE ASSURANCE

BRANCHE-MARITIM

ETABLE A LONDRES

ԵՒ 1720

Ծովային Ապահովագրական Ընկ. խիստ նպաստաւոր պայմաններով: Մասնաւոր պայմանագրութեամբ մը ընկերութիւնս կապահովագրէ նաեւ կրակի արկածներ, 10 օրուան սկզբ. ժամադրով մը մթերանոցներու (Docks) մէջ ինչպէս յԱնգլիա նոյնպէս եւ գլխաւոր տօքերու մէջ ինչպէս Մարսէյլի, Հաւրի, Հաէճ պուրկի եւն. եւն.:

Իզմիրի Ներկայացուցիչ

F. BLACKLER

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏԱՏՈՒԿ
ՀԱՅԲԱՍԱՐԵՐ
ՑՑՐԴ ՏԱՐԻՔ

28 ՅՈՒԼԻՍ 1909 — ԹԻՒ 31

ՄԵ՛ՆՔ ՏԵՂԻ ՏՈՒԵՐ ԵՆՔ...

Ասհնօք, Սուլթան Համիտի օրով, հոգիներս կը դողար որ հայ յեղափոխականները Պոլսոյ կամ դաւառներուն մէջ գաղտնի կամ յայտնի գործունէութիւն մը կ՚ունենային։ Դաղտնի գործունեութիւն ըսելով՝ կը հասկնայինք յեղափոխականի մը գաղտապղտի մուտքը պատսի մը մէջ, քանի մը անխօտ երիտասարդներէ մասնաճիւղ մը կազմելը, յեղափոխական թերթեր տարածելը և իր պատկանած կուսակցութեան համար քանի մը հարիւր դրուշ նպաստ հաւաքելը։ Այսպիսի «ծոնրակչիու» գործունէութիւն մը այսպէս թէ այնպէս երեան ելածին պէս, հալածանքը կ՚սկսէր։ Գործիչը, եթէ չի յաջողէր ժամանակին փախչիլ, կը ձերբակալուէր, և իրեն հետ միասին՝ ընկերները։ Կը ձերբակալուէին նմանապէս տեղւոյն մեծ աղաները, որոնց «բանը բուրդ էր» եթէ խոշորիկ կաշառքներով չի կրնային ազատել. իսկ «աներու մամոնան» չունեցողները կա՛մ ազատրի և կամ բերդարգելութեան կը դատապարտուէին։ Այդ ժամանակէն ներշնչուած ու մնացած է Թրքաբարբառ ժողովրդային երգը՝ «Քայնը հնչեց»ի եղանակին վրայ։

«Օլա՛ն քեա՛փիր, տօղրո՛ւ սէօյլէ՛,
«Սէնտէ Հրնչակ վա՛ր ըմըշ,
«Դոշակ վա՛ր ըմըշ ևն.»։

Իսկ յայտնի գործունեութիւն ըսելով կը հասկնայինք ցոյցերը, որտեղ խօսմրերու և քուրդերու կամ գինւորներու միջև պատահական անկիւնաշան ընդհարումները, տեղտեղական գործողութիւնները ևն., որոնց պատրուակին տակ յաճախ տեղի կունենային ջարդեր։ Ու մեկ և միւս պարագային՝ միևնոյն յանդիմանութիւնը կը լսէինք անփոփոխ — «Իփէ՛նտիմ, դուք տեղի կուտաք կոր. եթէ չէք սպանր

«որ հալածանք կամ չարդ տեղի ունենայ՝ անպերճիկ հանդարտ «նստեցէք...» — կարելի չէր այն ժամանակ առարկել որ կառա. վարութիւնը ուզածին չափ կրնայ հալածել ու պատժել յեղափոխա. կանները, բայց իրաւունք չունի յեղափոխութիւնն չի մասնակցող անմեղ ժողովուրդը չարչարելու կամ չարդ ելլու։

«Ո՞ւր կ'ապրինք կոր, պարո՛ն, կը պատասխանուէր մեզի, «այստեղ Զուիցերիա չէ՛, Տանկաստա՛ն է, Տանկաստա՛ն...» «Սուլթան Համիտը մէկ յեղափոխականի համար ամբողջ գիւղ մը «կը հալածէ, մէկ տէռորական գործողութեան համար ամբողջ «քաղաք մը կրնայ չարդել, աչքերնիդ լաւ բացէք և ջանա. «ցէք որ հալածանքի կամ չարդի տեղի չտաք...»

Արդ յայտնի է որ Սահմանադրութեան վերահաստատումէն իվեր ո՛չ մէկ հայ կուսակցութիւն գաղտնի կամ դաւադրական գործու. նէութիւն ունեցաւ, ինչ որ ալ ըլլան այս մասին անբարեխիղճ մարդոց քսութիւնները ու պրպտարութիւնները։ Այսու ամենայնիւ, կ'երևայ թէ՝ նորէ՛ն մինչ՛ք ենք չարդերուն տեղի տուողները։ Հի. մայ որ քանի մը չաթաթէ իվեր խուբկրը, իրե՛նց յայտնի պատ. ճառներով, քաղաքականութիւնին վրայ ձած են հայկրուն նկատ. մամբ, հիմայ որ հրապարակաւ կը խոստովանին ու կը հաւատան թէ հայերը ո՛չ մէկ տեսակ անջատողական գաղափարներ մտուցած են իրենց մէջ, այլ ընդհակառակը ազատութեան ահվիրաները, Սահմանադրութեան ջերմ ախոյեաններն հանդիսացած են, այսու ամենայնիւ նոյն այն թուրքերը, և իրենց մէջ է՛ն գարգացած. ները, դա՛րձեալ լեզունուն տակը ծամոց մը ունին, ա՛յն թէ՝ «է. «ֆէնտիմ, պիր աղ սա սիզին Թարաֆընըզտան սէպէպիյէթ վէրիլ. «միշ...» Այդ սեպհականը քանի մը խօսքով կարելի է ամփոփել։

1.— Հայերը հայ Թագաւորներու և իշխաններու պատկերներ կը գնէին։

2.— Մայրենի լեզուաւ պատմական ներկայացումներ կը սար. քէին։

3.— Մխիթարներ կը դուռարէին։

4.— Լսարաններու մէջ ճառեր կ'արտասանէին։

5.— Ձէնք կը կրէին։

Ազատամիտ Թուրքերը չեն քաշուիր յայտարարելու թէ հայերու այս ընթացքը, թէև հետի է հակասահմանադրական կամ հակակա. ռավարական ըլլալէ, այսու ամենայնիւ գրգռած է ազէտ Թուրքերու մոլեռանդութիւնը, որոնք մինչև վերջերս սովոր էին հայը իրենց ստրուկը նկատելու և չեն կրնար հանդուրժել որ անիկա մէկ օրէն միւսը «յանուն Սահմանադրութեան» գլուխ վերցնէ, ինքզինքը Թուրքին հաւասարը նկատէ, չարան չարան փամփուշտներով պճնա. զարդէ կուրծքը և գօտիին տակէն ալ դանակի ծայր ցուցնէ։ «Ինչ, «մահմէտականութիւնը, իմա՛ն մահմէտականի և քրիստոնէի միջև

«դարերէ ի վեր դոյութիւն ունեցող վիթխարի անչափութիւնը մէկ օրէն «միւսը կորա՞ւ, անհետացա՞ւ մի, կը մտածէ Թուրքը։ Ի՞նչ կը նը- «չանակէ ու ընդհ երկնատա... աղատու կեանքներուն այս ցուցա- մոլութիւնը, մարդ չի սեպներ, այս չպղմը։»

Եւ կը պատահի որ կառավարիչը, մեր մեղքէն, «յետադիմա- կան» մը եղած ըլլայ, «պէտք եղածին չափ զօրք տրամադրած չըլ- լայ», հեռագրի մը իմաստը «սխալ ըմբռնած» ըլլայ, և ահա մա- լեռանդ ամբոխը կ'սկսի քրիստոնեաները ջարդել, որովհետև հա- յերու չպղմեն դրզռուած է... Կառավարութիւնը ինչո՞վ մեղաւոր է։ Պատճառը տգիտութիւնն է, էֆէնտիմ, տգիտութի՛ւն, տգի- տութի՛ւն, ինչպէս կ'ըսէր անցեալները՝ Աստանաէն դարձող Թուրք մը։ Եւ ջարդը պատահելէն վերջը զործը ա- նուշ սեղը պիտի կոպնք, կամայ ակամայ— «Եթէ պատժել պէտք «ըլլայ, կ'ըսէր Աստանի գինուորականատեանը իր տեղեկագրին «մէջ, 70-80,000 մարդ կախել հարկ կ'ըլլայ, ուստի լաւագոյն մի- «ջոցը երկու տարրերը իրարու հետ հաշտեցնելուն մէջ կը կայա- նայ...»

* * *

Դուք ասդին ուզածնուդ չափ պատասխէք որ ձեր ըրածները ան- մեղ բաներ են և սահմանադրական երկրի մը մէջ ներելի։ Որո՞ւ պիտի հասկցնէք ձեր տէրութ. հոս տեղն է նորէն կրկնել «Պարոն- «ներ, այստեղը Ջուխտերիա չէ, Տանկաատա՛ն է, Տանկաատա՛ն, ինչ «որ ալ ըլլայ երկրին կառավարական ձեր...»

Ի՞նչ, կ'հրևայ թէ քիչ չատ ամեն տեղ չպղմի ոճիրը պործնելինք և անանկ երկրի մը մէջ կ'ապրինք որ մեր տղայական միամտութիւ- նը և խանդատ ուրախութիւնը՝ եթէ ոչ ջարդի արդարացում, գէթ պատրուակ կրնայ կոր նկատուիլ։ Եւ մեր ցուցամոլութիւնը Թուր- քերու կողմէ կը դատապարտուի կոր, ինչ որ ալ ըլլան մեր պատ- կանած կուսակցութեան դատանութիւնները։ Այս տեսակէտով ի զուր Ազատամարտի մէկ խմբագիրը Հիւսէյին Ճահիտ պէյին ցաւատ- րած է թէ Դաշնակցութեան ծրագիրը ընկերվարական ըլլալով՝ պէտք չէ որ Թուրքերուն մտահոգութիւն պատճառէ։ Նախ, սա- կայն, Անատոլուի Թուրքերը ընկերվարութենէ բան մը չեն հաս- կընար. երկրորդ, միայն ընկերվարութեան յարող հայերը չեն որ Թուրքիոյ հաղային ամբողջութեանը ցանկացող են, ու երրորդ, Թուրքերը ո՛չ թէ այս կամ այն կուսակցութեան գործունէութեան մասին երկիւղ ունին, այլ անոր բրօքանախմբներուն չպղմեն է որ, կ'հրևայ թէ, կը դրդռուին։

Այս ամենքէն սա՛ ճշմարտութիւնը կը հետևի որ Թուրքիոյ մէջ ո՛չ-իսլամ տարրերուն ներելի չէ Թուրքերուն առջև յոխորտալ, ըսե՛յ Սուլթան Համիտին ըսե՛յ Սահմանադրութեան օրով։

Ուրիմն մենք ալ չպրպմ ընդլէ վազ անցնինք. նայինք ասկէ ետքը եղէ, Աստուած մի՛ արասցէ, նորէն ջարդ պատահելու ըլլայ՝ այնատեն ո՞վ պատասխանատու պիտի բռնուի, ո՞վ տեղի տուած պիտի ըլլայ...։

ԼԵՒՈՆ ՄԱՐՏԻՔԵԱՆ

ԻՄ ՀԻՆ ՔԱՂՈՒԱԾՆԵՐԷՍ

Մ Ա Ն Կ Ա Կ Ա Ն

Ո՛ նորածին դուք մանկիկը,
Ունիք քիթ՝ բերան պզտիկ,
Փոքրիկ շուրթեր կխաոիակ,
Դողդոջ անդամք՝ որոց գոյն
Է սպիտակ,
Վարդագոյն։

Ո՛ նորածին դուք մանկիկը,
Ձեր բալուլին մէջ պզտիկ,*
Տան մը յոյսն էք՝ խինդ անհուն
Կը պատճառէք ամէնուն.
Օրհնեա՛լ ըլլար
Ո՛ հրեշտակը։

Ձեր դայլայլով անուշիկ,
Օրհնեա՛լ ըլլար, հրեշտակի՛կը.
Շէն սխալներ գեղեցիկ՝
Ո՛րքան ուրախ՝ երջանիկ
Կ'ընէք զմեզ
Մեծապէս։

Երբ ծեր բարձին վրայ ջերմիկ
Կը քնանաք խաղաղիկ՝
Զարմինք, ծեր քովը տիտ
Մէկը մեղմիկ ծայն կուտայ
«Ննջէ՛ հանդարտ
Կը հսկեմ վրադ»։

Ան ծեզ պահող է հրեշտակ
Քնացէք աներկեւան.
Իր ծիւնափայլ Թեւոց տակ
Երազեցէք, զծեզ ան
Կը պաշտպանէ,
Կ'օրօրէ։

* Խանձարուր։

Մանկի՛կը, դրախտէն դուք կուգաք,
Ոսկի դուռնան մը քարակ
Ձեզ անոր կը կապէ.
Այդ դուռնանէն կախուած է,
Կոյս հոգին մեր
Անբիծ դեռ.

Ինչ որ ծաղիկն՝ մատանեղին՝
Ինչ որ աստղն է երկնքին,
Ինչ որ ջուրի շիթ փոքրիկ
Է եղէգին՝ ձիւմ մանկի՛կը,
Նոյն էք դուք ալ
Տան համար.

Սակայն աստղին շողշողուն՝
Սակայն ծաղկին գեղեցիկ
Ձուներացածը, ո՛ հրեշտակիկք,
Ունիք դուք, վայ մեր գլխուն.
Ոսկի Մեհեր՝
Թռչելու վեր.

Թարգմ. Մ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԱՆ

ԵՐԵԿՈՅ ՄԸ ՅՈՐԴԱՆԱՆ

Լաւարը փաթթուած էր Ս. քաղքին սաքերովը, և Թաղծութիւն մը անոր կողերովը անձրեւոտ օրուան մը, տամուկ աչունի մը սարսուռը կը կաթկթէր. անոր հագած ուրուականի մը ձանձրոյթով խօլապար և հոգմերով ցրտավար գիշերի գինովը քաղցուած կուլար գողունի, մեր աչքին ալ մութի սազնուռքովը հոլանի լոյսի ցոլքերուն սէր ունի։ Աբշալոյսը իր սովորական անգխտութիւնով եկաւ կանգ առնելու բարձունքներուն անխոտոր, հրանական քայլերովն անմոլոր. ճակատագիրը՝ որուն պլտուկին անծանօթ է մութը տեղի տուաւ, և ժպիտը անոյշ լոյսին՝ փարատից պատրանքը ու մոլութեան անդունդները պլորեց ճաճանչաձիլ առտահորդները, երանութեան կաթոլ անոյշ չունչ մը հոտաւէտ կը սրբէր քաղքին խոնջած իրանը կենսաւէտ, և մութին քմայքը տրտմաւէտ, և այդ պլօքէն ղերծ նայուածքը ղարթնոնքին, պլըպատուքով անպարոում կը նետաէր վեր կապուտին, ի տես անոր աչքը խախտացին, երես անկեալ խոնարհեցին վանքերու տաճարները աղօթքով ու խունկով, ուխտաւորով ու խնգրանքով կը լցուին Արեգին ու Երկնքին Յոյսովը օրօրուն վանքին ճանրուն երկայնքն ի վար բազմութիւն մը իջուա-

նուած իրար կ'ազմկէր, բոժոժաւոր կաւքերու չարքը մէկ կողմէն, անքաղաքավարի կառապաններու հայհոյնները միւս կողմէն, ձիերու վրնջիւնը անդիէն, փոքրիկներու ղրնինչը ապիէն վանական լուռ ու յուրտ մթնոլորտը կը խաղխզէին։ Յորդանան գնայող ուխտաւորները օրուան մը պատրաստութիւններն կը տեսալուրեն, քաղքենին ու գիւղացին, հեռաւորն ու մերձաւոր լուս աղբար ու քոյր կը նային կառքերուն մինչև բերանը լցուած. թամբածներն. ալ իրենց բեռներով չրջանը կըննեն վանքին և զատիլար կեդրոնի հեղուզատի ձորը կ'իջնեն. Սողոմանի փառաւոր տաճարը ձախերնուն, ճանրուն վրայ ալ Աւաքեաց առանձնարանը և Արիսողոմի արձանն է։ Երկինք արշալոյսով յողողուած բարի տաքութիւն մը չունի, մեղմ ու մեղկ սրսրուքով կը չչնչէ. ու մենք հինգ ընկերներ այդ սրսրուքին դղուանքովը ճանրայ կ'երթանք մինչև Յորդանան ուխտ։ Համբարձման լեռան ոտքը կը քերենք. վանքերը հոն բարձր սարերուն վրայ սեպ ու մինաւոր, հպարտութեան կուռ կոպրովը հիմնաւոր, մշտամրմունջ ազօթողներով ճգնաւոր, կողջունեն ձորեր ու կարաւաններ լուսաւոր։ Մեր ոտքերուն տակ լեռները պատռտանդան են և երկնածրար գանգակատուններուը գլխտնուս հրրուանդան. ա՛լ լիոներուն ծրտրտցին վրան ենք, Համբարձումը վրանիս է, Քառարանդինան կուչտերնուս, Սիոնը աջերնուս, Դողգոթան քամակնուս, իսկ հեռուն Հերմոնը, Նարաւը չար ի չար ևայլն. մէկը իր վանքերովը հարուստ՝ կը պարծենար, մին քաղքով, գիւղով ու կանաչով չէնչող, ուրիչ մը երկնաչու գագաթով գոռոզ ու երկնաչող, և ասոնց մէջ ճանրորդն ալ հոգևկան վերացումի և սրբացումի տպաւորութեան տակ քայլող, և մտքովը յածող ու թռող պահ մը այդ մեծութեան չղթաներու կուռ օղակներուն վերև, որոնցմէ գուրս կը հոսի և կը բղխի ամէն օրի ու բոպէի բերքերու ու բարիքներու անվերջ օգտակարութիւնը մարդկութեան պէտքին ու զարգացումին։ Պաղեստինեան լեռներուն չատերը արժանացած են մեծամեծ չնորհներու և բաղդաւորութիւններու իրենց վրայ տանելով անտանելին, ծոցերնուն պահելով Սրբութեանց Սրբութիւնը, վկան են եղեր ամէնամնչանաւոր մեծ անցից և դէպքերու, անձերու ու դէմքերու, և պատմութեան մէջ նշանակելի տպերով անմահացեր են. երբ ճանրորդը բոպէապէս կը չիշէ այն պատմական անցեալներու տոպչար լի էջերը ու ինքզինք նոյն այդ վայրերուն վրայ կը գտնէ, չզգա՞ր ու զգածուիր թէ անհունին մեծամեծ խորհուրդները հոս էին որ իրագործուեցան նիւթականացած պատկերներով. ու այդ խորհրդաւոր խորհուրդներուն ու գործերուն առջև մարդ ինքզինք գաճաճ մը չը՞ տեսներ, և կաթիլ մը չուր Ովկէանի անծայլ տարածութեան մէջ։ Պաղեստինու Մայիս մարդը կախարդ ու թակարդ՝ գալուկ ու տամուկ սրբեր, և մասուրներով պճներ ու տպնտեր թիթեռն ու ծաւեր, ձորերէն սարեր,

սարերէն լեռներ հպատակացուցեր է Ծաղկիներ Շարան ու Շուչան, Դափներ է չափիւզապարպ պատ՝ փառքի նշան, կապեր գօտի ձիւրանի ու քրմանի, սարածուներ է չղարչով զարհնի, և բուրեր է բուրանքով վարդ խնկենի. ամէն ծառ ու ծղօտ ակռևնիրով ծիլ ծիլ, բիւր նապանքով ակռեր են վառիլ ու պարծիլ, մինակ անձրևի ու չոգի պուտ մը չիմի, կարօտն ու ակռը կը քաշեն սրօր ու նաբօտն յղի. Ճանրանիս լեռնուտ է երբեմն ժեռուտ, երբեմն ձոր չատ խոռունկ խոր, երբեմն մինակ զիկ ու զակ, երբեմն ալ թոյլ զեփիւռով անուշակ. Ցերեկին մեզ կը նեղէ խանճով ու գանճով Արևին չոգը, և գալար գետակներով հովիտներուն մոգը. Բլուրներու բացատաններն կը տիրէ անդորրութիւն անխառն, և գրկերուն՝ առժամանակեայ լռութիւն մը անվրդով, ղի առին կողմ Արևի ջերմոտ ու հովքոտ ծիրանն է բացել ու թիթեղ, ուսկից գիւղը խանջած, գիւղացին տապած, երազանքներու թևերուն մէջ կ՝օրօրուին խորչափուլ մը տապալին. Ուխտաւորներու պարանը հեռուից կը հիւսէ ճամբուն քակուածքը, գլուխչրջիկները վառաւոր լանտուներու մէջ գէտակն և գիտակն, ուշ ու յուշ կտրած կը գիտեն սարակն ու լեռնակն, իսկ անոնց թարգմանները կը ճանձրացնեն գուհիկ, ճամբորդները նժդեհիկ. Ռուսերը քօլերով և ձեռքի հաստ ճոփերով կը քալեն հետ և կուզեն ճնկել ձրի. սանոյ կարաւանը ետք ու ետքը չունի. 5—10ը, 20—30ը մէկ փոչեթաթախ վերջ չունի. ո՛չ ոսքերնին կը կենայ անդով, և ոչ բերաննին անխօս. չենք տեսներ մէկը գիտցէմ, այլ ամբողջը կապարաձէմ, այլանդակ, խորչամած ճակատներով, թորթոռ այտերով. անճաշակ է ըզգեստնին, անքանակ է խմամնին, բայց անչափ և որչափ է ուխտեր. Նին $2\frac{1}{2}$ ժամ գնալէ վերջ պանդոկի մը մէջ կը հանգստանանք, խորչակէ ու խորչափէ պարնուած ոչխարներու նման, ուխտաւորը գլուխ գլխի տուած կը քերուըտի, պահ մը բնութենէ կը քէնուաի, վերջն ալ կարմրով ու ճերմիկով կը գինոտի. Տակաւին $2\frac{1}{2}$ ժամուան ճամբայ ունինք, հոս ու հոն ճամբուն վրայ կ՝իջոդնինք, թափթփուքները արարին և ուխտաւորին ու կարապետնք չտապ և սթափ աչկերնուս. Մեհեան ծովը կը տեսնենք և ճախկերնուս երիքովը կ՝ողջունենք. գալատին վրայ հնաւուրց չէնքերու քնկորները ցրիւ ցրիւ բունած են. Անտպատի չոր աւազուտքին մէջ երիքոնը է ուվասիս մը փայլուն ու նաչխուն.

Երիքով Բենիամինի ցեղին քաղաքներէն մին էր և ունէր զօրաւոր պարիսպներ բլուրներով ամրացած. այժմու Երիքովը հնոյն տեղը չէ, բան ոմանց Ուինհոն արաբական գիւղին տեղն է, և այլոց Յեսուէն կործանուած Երիքովը թերևս եղիսէի աղբիւրին մօտը եղած լինի, երկու մղոն չարևմտից Ուինհոի կը դնեն վասի Քէլգ կոչուած ձորին բերանը. Երիքովի Արևմտեան և Հիւսիսային կողմերը կան կրաքարի բարձր բլուրներ, որոնցմէ մին ու աւելի բարձրն է

Քաւարանդինան—փորձութեան լիճը—ուր Յիսուս քառասուն օր ծոմ պահեց, աղօթից և յետոյ փորձուեցաւ։ Այս բլուրներուն և Յորդանանին մէջ տեղն է Երիքովի դաշտը և ասոր դիմացն ալ Մովաբու դաշտերը։ Սոյն քաղաքը Յեսու քանանացիներէն առաւ, փոզերու ձայներով պարիսպները կործանելով, նախաբէն զատ բոլոր բնակիչները սրէ անցնելով. ու անէծք դրաւ այն մարդուն վրայ երբ ուզէր կրկին չինել տալ։

Երիքովի մէջ էր որ Հերովդէս ձմեռոցի ընդարձակ վայր մը, Ամփիթէատր մը և աշտարակ մը չինել տուաւ, հոս պատժից իր գաւակը Սրիստաբոլոսը և մեծամեծները։ Փրկիչը հոս դիշեր մը անցուց. Զաքէոսի տունն ալ հոս էր, որը յետոյ Եկեղեցի չինուեցաւ և աշտարակին մօտ եղած կ'կարծուի. Վեսպասիանոս ամրոցներ չինեց և պահապաններ դրաւ. Երուսաղէմի պաշարման միջոցին Երիքովն ալ կործանեցաւ 70 թուականին. Ադրիանոս կրկին չինեց և հաւատացեալոց քաղաք եղաւ, Քրիստոնէական յառաջացումի այն շրջաններուն ունեցաւ Եպիսկոպոսներ, որոնք շատ մը ժողովներու ներկայ գտնուեցան. Յուստինիանոս եկեղեցի մը և հոգեւոր մը չինել տուաւ ուխտաւորներուն համար, բայց վայրն ու փառաւոր շրջանները կորսնցուց. այժմ սկսած է իրկին բարգաւաճիլ ու չինուիլ, ունի կոկիկ չէնքեր, Ռուսական և Յունական վանքեր ու վանատուններ, գեղեցիկ ու ճոխ օթէլներ, հասարակաց տուներ երկարկանի, թէև ասոնց կշռին կիսոյ միայն անչուք ու անդուռ տուները ու վրանները աղտոտ ու մրոտ հաչտ նստած են. ընդարձակ պարտէզներ ապրի ապգի ծառներով օրէ ց'օր կաճին. կայսերական պարտէզը այս դաշտին մարգարիտն է, բաժանումներ, խճուղիներ, ծաղիկներ, ծառներ, որթատունկեր ու մանաւանդ հոտաւէտ նարնջենին որ եղական է իր տեսակին մէջ, ճաշակին ու զարդացումին յառաջանալը կը նշանի ու կը յատկանշեն, դաշտին դրկէն մտցուած անոնը ու խոշոր թփերը փուչերուն կը քանդուին և յուշիկ յուշիկ դրախտ մը հմայքը կը ցուցադրեն. Ռուս, Յոյն, Կաթոլիկ և Արաբ ժողովուրդէ կը բաղկանայ բնակչութիւնը. լայն փողոցներ ունի, իսկ գիւղականն ալ գովիկը. հոս կ'արտադրէ քրքում, բալասան, բրինձ, լեղակ, չաքարեղէգ, վուշ, կանեփ, տոմ, նարինջ, արմաւ. սոյն քաղաքը հին տաճարը Արմաւենեաց քաղաք ալ կը կոչուէր. ժամանակին շատ բարեկեր էր, այժմուս ալ ատոր կը ջանան, լաւ ալ թթենի կը հասնի։ Երիքովի բոլորտիքը մսյատուտ է և փշափեր թփերով լեռի լեցուն, իսկ հեռուն անապատն է։

* * *

Երիքովի քրքում քնքշութիւնը թողած լերկ ու մերկ անապատն մէջ կը գնանք ամայութիւն մը խորհրդաւոր ու յիշատակաւոր մեր ուրքերուն տակ տաճ. հարաւէն գաղջ ու լիսրուն հով մը ա-

ադուաքին որովայնը մտած խշշչտուքի ձայն մը, թոյլ եղանակ մը յօրինած ուղևմելու կը պատուաքի և արևու կիզանուա համբայրին տակ չմոռան միջոցին մէջ կը մտմտուի բնաբնդափուել, ցաւած կնոջ չիչած այնի մը իրիկուան անուրջովը ծիծաղուա։

Հոգիներու խորը աշունի մը պատուա ուրուանկարը այսպէս կ'ալքեր։ Կանաչի թուփ մը ծնած չկը տա և ոչ ալ տունկ մը մնռեր, թռչունը հոս բունիկ չէր չիներ, կենդանին ալ որոջ չէր իջնուռեր, ջուրը հոս ակ չէր պղպջեր, հնդկեն ալ լճակ մը չէր լողորեր, ամայութիւն մը պատուա, տարածութիւն մը թմրեցուն իրենց չորութեան մէջ ոգեստր կ'աղբալին կնոջը գուրկ՝ անտառներէն, մարմանդներէն ու ծաղկածին հովիտներէն. զօսի հիւսեր էին աւազէ, լօդիկ տուր էին փոչերէ. զանձրէն կը դիտնէր խեղ խօլ չբրջբակը ամլութեան, նեռուած լեռներու գիրկը կիսամրափ և անձկանքի մէջ ամրափակ. միմակ տունջ մը դալարի, գուզդ մը կանաչի, չէնք մը մնատատանի — Յոյնի — բաղնիկ կը դալարի կը գագաղի հովի հնոտուն հևումին գարձգարձիկ. Յուսոյ վանքէն Մեհեկալ ծով բաւական հեռաւորութիւն ունի, երիքովէն մինչև ծով 1½ ժամ անապատային ճամբորդութիւն մը կ'ունենանք աւանց ադամորդու երես տեսնելու։ Մեհեկալ ծովուն եզրն ենք, աւազաստանաւ մը ծովի եզրին վկան կը գտնայ ծովի գոյութեանը և չէնք մը ալ հիւղակի այդ լերկութիւնը անապատին, և մեհեկութիւնը ծովին կուլայ, գերեզմանի պահնորդներուն հանգոյն։ Մեհեկալ ծովը երուսաղէմի Սրեկեան դին է և 10 մղոն հեռաւորութիւն ունի քաղքէն. ծովը Միջերկրականէն 400 մէդրի և Երուսաղէմէն 1200 մէդրի չափ ցած է, երկու ամպամերձ և անծրար երկար շղթաներ լեռներու, ծովը զրկեր են. Յուդայի լեռները Արևմտեքէն, Մովարի լեռները Արևելքէն. վիրջինի մէջ է Մեհեկալ ծովին հիւսիսի ծայրին դիմացը Նարատը. Երեմիա մարգարէն հոն այրի մը մէջ ծածկեց տարաբարը, կտակարանին տասնամակը ու խնկոց սեղանը և դուռը փակեց ամրացնելով։ Ծովուն երկայնութիւնը 20 մղոն է և միջին լայնութիւնը 4 մղոն և խորութիւնը 340 մէդր։ Ծովին տեղը հին ժամանակ բարեբեր երկիր մը եղած է և ապի ձոր կը կոչուի եղեր ըստ Ս. Գրոց, և Յորդանանու ջրովը ոռոգուելով դրախտ կը դառնայ. Դժուա իր բնակութիւնը հոս հաստատեց, այս ձորին մէջ հինգ քաղաքներ կը յիշատակուին, Սոդոմ, Գոմոր, Ադամայ, Սեբոյին ու Սեղովր, իրարանցիւրը աւանձին իշխանութիւնով։ Սոդոմական ժեղքը Աստուածաշունչ պատուհաս կը հրաւիրէ իրենց վրայ և ծծումբով ու կրակով մշանջենապէս կը կործանին։ Մեհեկալ ծովին մէջ երեք գետ կը թափին՝ 1. Յորդանան, ասոր ջուրը հիւսիսէն կը մտնէ հարաւէն դուրս կելնէ. 2. Կալիբոյէ, ասոր ջուրը Մովարայ լեռներէն կը բղխի և հանքային տաք ջուրերէ կազմուած է, Հերովդէս Մեծ ասոր մէջ իր մահը վու-

թացուց. 3. Առնուն, այս գետին տեղացիք Ուատի-էլ-Մոճիպ կ'ը-անեն, ասկէ Խարայէլացիք ցամաք ոտքով անցան։ Ծովուն ջուրը խիստ ապի է և թանձր է ու կպչուն. իր մէջը ջրային կենդանի մը դոյութիւն չունի, բիւրեղի պէս կը փայլի, ջուրը չը թողուր որ մարմին մը իր մէջ կորսուի միչտ երեսին կը պահէ։ Երկու լեռ-ներու չարքին մէջ ծովուն եզերքը դիւղեր ու քաղաքներ կան, և անոնք բաւական պտղաբեր են և չահաւոր և ունինք միոյն մէջ բաւական Հայեր՝ որոնք կորսնցուցած են լեզուն ու առնմանու-թիւն։

Զբօսաշրջիկներ ամեն կողմով կը լուսանկարեն, ուրիշներ կը լուացուին օգտակար սեպելով, մինչ կ'ըզուշանանք երբ լուաց. ուելէ վերջ մարդուր ջրով լուացուելու սէթքն ալ կարևոր է։ Մարդով հին յիշատակներու, պատմական մեծ իրողութիւններու առջև մտակն ու դէտակն, և այն օրէն ցայսօր անհամեմատելի յեղաշրջումներու դարաւոր դրոշմներու ցցուն պատկերները մինչև մեր օրերուն նոյն այն հաւաքոյթն են, անարատ երանգներուն, ան-նենգ աղաւորութիւններուն, անկոխ անբծութիւններուն, որ կա-զապատած է Աստեղծողին անբիծ կաղապարը. այսպէս լեռներն հա-մակ հաղար և աւելի գեղեցկութիւններու յղութիւնովը ուռած են, դիտելէ ու դիտելէ անկուշտ, ձեռք կ'առնենք Յորդանանի ճամ-բան։

* * *

Իրիկուան պահը կը մօտենայ և մենք կշտասկենք, մինչև Յոր-դանան 1½ ժամուայ ճամբայ ունինք, մանաւանդ որ անապատի ճանապորդութիւնը ո՛չ հրապուրիչ է և ոչ ալ բաղձալի. ծովի եզերէն վեր երկարած նոյնպէս անհատնում կանանչութիւն մը օձի պէս կը գալարի անծայր ու ասի Յորդանանի եզերքուն ծառ-ներն ու մայատուտաներն են, կանանչ մացառուտքին մէջ չրջչրջելէն կը դանենք բաղձալին Յորդանանը ու կը հասնինք. այն վայրը՝ ուր Տէրն մեր Յիսուս Քրիստոս մկրտուեցաւ, եզերքը ա-սեղ ձգելու տեղ չը կայ, Ռուս և Յոյն ուխտաւորներ լցուած են, կարծես ռօնալամառ մըն է. պիտի ապասնենք որ հերթով մտնե-նանք այդ չրին որ ոտքերնուս տակ լոյծ ու սահուն փուռած է և բազմութիւնը ու չուրչի իրերն իսկ անխոս ծարաւին են առոր և իրենց վշտերուն ու կսկիծներով անբաւ ապաստած են այն հաւա-տով թէ ջուրն հանդիսաւոր պիտի բուժէ մռայլութիւն տալով այ-րուցքն ու ցաւեր մանատու։

Յոյն քահանայ մը, երկու սարկաւագ, մէկ դպիր սեղան մը չի-նած են, որուն վրայ խաչեր, Աւետարան, մկրտութեան պատկեր մը և անբաժան գանձանակ մը ու անոխորժ ձայնով մը գեռ հե-ղաձան հանդարտութիւնը խռովելու անգիտութեամբը կը չա-

բունակին: Քահանան ղեկտանները հանած լոկ ներքնակիտապլիս-տով ջուրը կը նետուի երբ ուխտաւոր մը ջուրը կը մանէ, դէպի Արեւելք դարձած անհամար խաչերը կը հանէ դէմքին տալով այն-պիսի ծամածռութիւններ որ բազմութեան մէջ նորէն քրքիջներ կը չարձակեն անվերջ. հոս հաւատարապէս երկու անգէն ալ կը մտնեն ջուրը միևնոյն արարողութիւնով, իրարմէ քաշուիլ, մեկ-զմեկ այցանել չէն դիտեր. անվոյս մը քահանային առջեւը կը կե-նան և կը մկրտուին. աղօթքը չատ երկարատեւ է մանաւանդ կուտաւորին, բայց ո՛չ կարգացողը և ո՛չ լսողը բառ մը իսկ չեն հասկնար իւրաքանչիւր ուխտաւորի վեր առած ջրի ամանները և ծաղի ոտները նոյնպէս քահանային մկրտութեանը կը կատարին Տէրտէրը լրջութեան հետ գործ չունէր ուսկէ մատանը գայթակ-ղողներ կային, ներքին գաւառներէն ուխտաւոր ծերուկ քահանայ մի կարգ մը պանդուխտներ կընդէր մեզի այս ուխտատուութեան ձեռն տակ զբաղուած անտեղի սովորութիւններուն վրայ, ամենէ վերջ գանձանակի արարողութիւնը և վերջին խաչերը Տէրտէրին դէպի Արեւելք ու անա ուխտաւորները կը քակուին մօտակայ վանք մը թողլով Արեւը բաւական կանուխ կը փախի լեռներու ետեւ, և խոնջ իրիկունը արագօրէն կը խառնարհի դէպի գիշեր և խաւարի չատուկ բուրանք մը անապատին ու Յորդանանին կը ցրցքնէ մոյլ հեչտանք մը, ու այդ հեչտանքը անօրինակ մրափ մը մէջ պիտի թաթխէ այս վայրերը, մենք ալ հանդիստանա պի-տի լինինք ցերեկուայ պատկերներու քայքայումին:

Զան ու ձուն կարեցաւ, լռութիւն մը անդորր, հանգստացնող քունի մը անխռով մենութիւն էր, որ ամբոց ամէն դին, լոյսին չանթէ աչքերը, բոցէ թևերը, բոսորէ փայլփլուքները յոգնած ու մաշած կանուխ առաւոտներ հիւանդին մինչև մեզի. ջրի ափին լուռ ու մառախոհ կը դիտենք նոպինակ մոյլ դիմայքը պատմական ու պատուական այս վայրին, ո՛չ մի ափեր, ո՛չ մի ծիանք չէր խոռ-վեր հզերքները ու ուռենիները ու ապոնց լայը, որոնք չիթ չիթ արցունք կը թափէին մինիկ այս պահուն երբ մինջօրէի տարուչանը խուրձ ու դէզ չողերովը ժպտուէններ չէր պլլեր ասոնցուն համ-բուն: Ուխտաւորները բիւր խնդրանքներով հատարձակ չէին հո-վանոտ հարցած՝ չրոլլը Ազնկին, ու հիմակ վերջալոյսի հուրին մութի խմորին տակ թողուցած էր հծծուն ու հեծեծանն Մաքեր. Նիս գարերու չքնաղ տեսարանին մէջէն կը վերցնենք անցնող գացող ժողովուրդին, որոնք ևս այսպիսի պատմական վայրերու վրայ տպաւորիչ ազդեցութեան տակ թողուած են, որոնց եկած հա-ցած է մեծ արանց, սուրբ անձերու ձայները և լսել երևակայած են ու ատով մաքուր հոգիներու հետ հաղորդակցութեան մտած են և տպաւորուած իրենց հետ տարած են հոգեկան կոյս խաղաղու-թիւն մը, ի՞նչ վշտեր չեն ամոքուած, ի՞նչ եղարբ չեն մեղմացած

այն հաւատքով որ չէ սառած, այն յոյսով որ չէ մարած, այն սէրով որ ատելութեան բովքէն չէ անցած։

Յորդանանը Պաղեստինու գլխաւոր գետն է որ հիւսիսէն հարաւ կը հոսի և Սուրբ Երկիրը տասով երկու քի կը բաժնուի Արևմտեան կողմը կարևորն ու մնծագոյնն է. Յորդանանի գետին ակունքը Լիբանան լեռներէն և անոնց միջ չիշատակուած Մեծ Հերմոնէն է. Տիբերեական ծովէն անցնելով և քառասուն մղոնաչափ տեղ չրջելէն յետոյ Մեռեալ ծով կը դնայ երբեմն այնպիսի սրընթաց դնացք ունի որ վարպետ լուղորդն իսկ դետամոյն կը լինի, ամենէն խոր տեղը 5 մէթր է և լայն տեղը 70։ Յորդանանու ափերը դրախտ մի է, հոս գարունը տևական ու եղական է. թռչուններուը այս եղերքէն երբէք չեն պանդխտեր. Իսրայէլացիք այս գետի ցամաքէն 12 քարեր առին Յեսուայ հրամանին համեմատ, և բանակին մէջ դնել տուաւ ի յիշատակ այն մեծ հրաշից. հոս էր որ Եղիան վերարկուովը չրին զարկաւ և ցամաքով Եղիսէին հետ միւս կողմը անցաւ։ Քրիստոնէութեան առջի ժամանակներուն անասլատական ճգնաւորներ բազմութիւնով կուգային Յորդանանու եղերքները բնակելու։ Փըրկչին մկրտուած տեղը խաչ մի անկուած կայ չորրորդ գարուն և գետին երկու ափերը մարմար քարով պատեր էին. Յայնկոյս Յորդանանու Մարիամ Եգիպտացին խստակրօն կեանքով 33 տարի ապաշխարից ու մնաւ և Զոսիմոսի ձեռքով հոս թաղուեցաւ. պիչերի մեծութեան և խոհերու ու տպաւորութեան տակ կը մոռնանք թէ դեռ չատ ճամբայ ունինք երթալու։

Ի. Վ. Ա.

ՄԵՊՀԱՏՈՒՊԸ

(ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ)

Ա.

Դիւղին միակ նահապետական ընտանիքն էր։

Օրհնուած՝ ճամբորդէն, աղքատէն, երկինքէն։

Սիրուած՝ հարուստէն, մեծէն, պզտիկէն։

Տանը մէջ մանող եղո՛ղը անպակաս. կըլլող թափողը՝ անհատմար։

Անսպառ էր հարստութիւնը Մահտեսի Մարուքէ տղա Օրհնածեանի։

Առատաձեռնութիւնը՝ չատ մը առաքինութիւններու հետ, համբաւուած բարեմասնութիւնն էր այս պատուական ընտանիքին։

Պարզ, անպաճոյճ կ՚ապրէին իրենք։ Ո՛չ մէկ մոլութիւն տա-
րինարէ ի վեր —ծերերը կ՚ըսեն դար— իրենց տան սեմին վրայ
ոտք դրած էր։

Շա՛տ չքաւորնակ —սակայն չքաւորութիւնը երբէք— այս
լայնօրէն բացուած դռնէն ներս մտած էին։

Կաթիլ մ՚օղի չէր սրբապղծած անոնց սեղանը։

Մահտեսի Մարուքէ ազա, ձիթառուներէն՝ ժամուն ձէթը, և այ-
լիներուն խազողին պինիէն՝ ժամարարին բաժկին կուտար։

Սուրբը՝ հիւրին մեծարանքը, և վճիտ, պա՛րզ ջուրը իրենց
միակ ըմպելին էր։

Իրենց աղքատիկ սեղանը, չատ կը տարբերէր հիւրերու ճոխ,
համադամներով լիքն՝ սեղաններէն։

Տանը սքանչացողը Աստուծոյ հիւրերուն երբէք չէր եղած
սեղանակից։

Աստուած կուտար, ու կուտար իրենց, քանի իրենք անխախիտ
մեծարէին՝ հիւ՚րն ու ճամբորդ։

Այս ամեն ընորհներուն մէջ՝ Աստուած զաւակ մը, արու զա-
ւակ մը չէր տուած միայն . . .։

Բ.

Երեք անգամ Երուսաղէմ գացին, տասն անգամ Սուրբ կա-
րապետ։

Ջմեռց անձանօթ սուրբ մը, ուխտավայր մը, ուր չայցելէին
առատ ընծայաբերութիւններով։

Ժամ, պատարագ, աղօթք, մատաղ . . . որը աղչիկներ հարս
ըրին, հիւանդներ՝ խնամեցին, . . . ու այս ամեն սրտաբուղխ գո-
հաբերութիւնները չարունակ քանո տարի՛, դարձա՛լ, դարձա՛լ
անլսելի մնաց Օրհնածեան ընտանիքին խնդիրքը։

Խունկէն ու մոմէն ա՛լ յուսակըտուր
Բժիշկ, բժժանքի՝ եղան անմասնուր։

Գ.

Ջորս կողմերէն եկող հիւրերը ա՛լ ձանձրացուցին իրենց պատ.
մութիւններով։ Մէկէն՝ խորհուրդ, միւսէն՝ դեղ ու դարման կը
խնդրէին . . . գաւակ մ՚ունենալու համար։

Ու վերջապէս ծերութեան սեմը չթեւակոխած՝ արու գաւակ մը
ունեցան . . .։

Բոլոր պիւզացին ցնծութեան մէջ էր։

Կնունքի օրը՝ տօնական օրերու չափ հանդիսաւոր եղաւ։

Աստուածատուր անունը տուին անո՛ր, սակայն Աստուած չէր
տուած . . .։

Նորէն վերադարձ մ՛ունենայի Օրհնածեանները դէպի իրենց առջի համբաւուած գարեհպաշտութիւնը։

Նախկոսպոսը, վարդապետը, քահանան, վարժապետը՝ իրենց ամենապատուական հիւրերն էին։

Այլ եա՝ ազօթքը խեղդող տրտունջներ չէին լսուեր իրենց բերնէն։

Աստիկը՝ (կարճանուանը տղան) կը մնծնար, մօրը հարազատ կաթը ծծելով, ու հօրը խնամքը վայելելով։

Փայփայանքը, դգուանքը եղած էր մանկիկին նանձարուքը։

Մանկական թոթովանքին յաջորդից չարաճճիութիւնը, և այս չարաճճիութիւնները ապագայի փայլուն դրուագներու դուռ բացած էին . . .։

Տասներկու տարեկան եղած։ Զարդուշակ թիւ։ Այլևս անուս, նեղի եղած էր Աստիկ։

Մեղաղրանքի ո՛չ մէկ բաժին արդար էր վերագրել բարեմոյն ծնողացը սակայն։

Աստիկ վուշ և տատասկ կտրած էր, խայթող, ըղքտող։

Թունաւոր լիմ մը, բանուկ ճամբու մը վրայ։

Այդ նահապետական տունը մանող հիլոզը կը խայթէր։

Անթարթոյականութեան, լրբութեան ժահրն էր։

Խրա՛տ, յանդիմանութիւն, դովանք ու թոթովանք՝ ապարդիւն եղած էին։

Չարաճճիութեան մանկապարտէզէն՝ յաջողակ քննութիւնով մը անցաւ լրբութեան ծաղկոցը։ Ծաղկոց, նախակրթարան կոխկրտելով, եղաւ վկայեալ խնդիր մը . . . 16 տարեկան հասակին։

Յուսահատութեան, սեւ յուսահատութեան խանձր մչուշը պատեց Օրհնածեան տան շուրջը։

Այդ տունէն, հետզհետէ հրաժեշտ առնող հիւրերուն հետ, Աստուծոյ օրհնութիւնն ալ խոյս կուտար։

Այգինները, անդերը, անդեայները ամլացան . . . երբ Օրհնածեանի տուլ կինը պոզաբերեցաւ։

Սրիկայ վհկհտիկը, ծնողքին արհամարհանքին, դիւզացւոց արդահատանքի տարաւինուրուն տակ՝ կը չարունակէր ա՛նպիսի անբնական, անբարոյիկ տուր և ա՛ուր մը . . . որ՝ լսողին մարմինը փուշ փուշ կ՛ըլլար, կը քսմիներ։

Աստիկի կերպարանքով՝ ապականութեան հրէշը մտած էր Օրհնածեան ընտանիքին օրհնեալ օճախը, անկից դուրս վտարելու համար ընտանիքի դարաւոր պահապան – հրեշտակը։

Գ.

— «Կարգեցէ՛ք ձահիլը, թերեւս խելօքնայ» ըսաւ գիւղին Տէրտէրը։

Շուարած ծնողքը հաւանեցան։

— «Ե՛ւ պիտի ընտրեմ իմ կինս», ըսաւ Աստիկ, անսասանելով ամեն ծնողական, և միջնադարեան խորհուրդ։

Ընտանիքին համբաւը չէր թոյլատրեր որ՝ ատիպում բանեցուելով՝ խնդրոյն կնճռոտ կերպարանք մը տրուէր։

Աստիկը ամենէն աւելի երեսք կը ճանչնային։

— «Դեղեցիկը կ'ուզեմ, այտերը՝ կարմիր, ջեղուկեկ, գիրուկ, հարուստ hor ու մor ու մկնիսիկը»։

Աստիկ բերնին հաւն ալ պիտէր։ Տեղի տուին ծնողքը։ Աստիկին թոյլ տուած աղջիկներուն ծնողքներէն յայտնի գաղանի հարցնուեցան ուղեցին, սակայն անօգուտ։

— «Մ. Մարուխ աղա, աղջիկս ձեզի չէ որ պիտի տամ,» կ'ըսէին ու կը մերժէին։

Մերժումի այս պատրաստն այնքան ծանր կ'ըլլայ Աստիկի ծնողաց-վրայ որ՝ միևնոյն չաբմուն մէջ՝ եաեէ եան կաթուածահար մեռան։

Սգաց ամրողջ պիտ պահին։

«Անե՛ն կառն(*) եր, պապե՛ն կառն եր, Ասած ես շան՝ ձեզին թ'առներ»։ կ'ըսէին, ու կ'արտասուէին անդարմանելի այս կորուստը։

Ե.

Աստիկ ծնողքին մահով ինքզինքը աւելի սանձարձակ կ'զգար։

Այ ու ձախ կը մխէր անհատնում կարծած հօրը հարստութիւնը։

Դիւղին պատուհասը կ'անուանէին զայն։

Դրամները վճարուցած, ամէն գնով՝ Օրհնածեան ընտանիքին առջուածքն ու կալուածնները ձախէց հեռացաւ դիւղէն . . . ։

Հեռաւոր գիւղի մը մէջ, իր երեակայած աղջիկը կը գտնէ, ու կ'ամուսնանայ վերջապէս։

— «Ճանճին անուշը՝
Մարդուն ապուշը . . . »

ըսած էին, երբ Աստիկ առած էր այդ լուսադէմ աղջիկը . . . ։

Սակայն կարծուածին չափ հասուն ու անուշ առնձ մը չէ եղեր առածը . . . ։

Աբտաքին համայիչ երեւոյթին տակ՝ անճարակ մը . . .

Կանոն ու կլոր դանկին տակ՝ անմտութիւնը թաւած էր։

Շուայտ ու հեզգ Աստիկը՝ ընկճուած էր, ու անիծած գեղեցկութիւնը։

Մի քանի կովերու հետ, Օրհնածեան մականունը միայն մնացած էր հօրմնական ժառանգութենէն։

(*) Գառնիկ։

Մնացական այդ աննշան ունևորութեան հետ՝ վճռացուց մակատնունի ժառանգութիւնն ալ։

Այդ դիւզացիները՝ Օրհնածեանի տեղ, Որդնածեան մականունը տուած էին անոր։

Ասոիկ, և իր գեղեցիկ կինը դիւրաւ գտած էին. մանաւանդ կինը ինքը դերազանցած՝ իր խոհեմութիւններով, ու անմեղութիւններով։

Կաթ, կարկաուկ, խոնիր՝ ասոնց ո՛չ մէկէն լաւ ունէր այդ անանուն գեղեցիկը։

Աղտոտ, թերեւ, շիտի, ղիրտած՝ անունը կուտային անոր յաջողդարաբար, պիւղի կնկտիը։

Հիւր . . . բնաւ չէր դար իրենց։ Իրենք ալ հիւր մ՚էին՝ աղջկան ծնողքէն ընացած այդ փլատակ տանը մէջ։

Օր մը, Օրհնածեան մականունը կը հարցնէր պատկառելի ծերունի վեղարաւոր մը այդ դիւղը մտած չմտած։

— Օրհնա՞ծեան, չէ՛ Հայր սուրբ՝ Որդնածեան ըլլալու է, քանի դիւղացին, դիւղին մէս ծայրն է տունը։

— Որդնա՞ծեան, չէ՛, մեր Օրհնածեանի զաւակին ըլլալու է նոյնն. տեսէ՛ք դիւղացիները ինչպէս կը տատափոխեն Սրամիտնե՛րը։

Վանահայր Հայրսուրբ կ՚երթայ կը գտնէ Օրհնածեանի . . . արմատը։

Հակառակե՛ր . . . ։

Ճաչի ժամանակ էր։ Սեղան կը պատրաստեն։

Հայրսուրբը դեռ սեղանը չօրհնած՝ էրիկ կնիկ սովալլուկներուն պէս կ՚երկնտան կերակուրին։

Հայրսուրբ՝ ապշահար, կ՚երկննայ պատառ մ՚առնելու այդ անախորժ բոյրով մսի խորոված էն . . . ու պատառ մը կուլ տալէն վերջ կը դադրի ուտելէ, հակառակ ունեցած անորժակին։

— Հրամմէ՛ Հայրսուրբ ադա, (ածական մը կցած ըլլալու քադաքավարութեամբ յարգելի կրօնականին անունին) յարեց կինը. բան մը չունի, սատկեցաւ տէ՛ պեհեցիմ . . . մեր հորթին միսն է...

Ասոիկ ամօթէն՝ կատմարմիր եղաւ։

Հայրսուրբ՝ չկ՚հետանայ անկից ու վերջին հիւրը կ՚ըլլայ Օրհնածեան անունին ևկո՛ղ։

Ասոիկ, և իր անմիտ կինը՝ կը մնանին անդաւակ։

Այսպէս կը վերջանայ դարաւոր ընտանիք մը։ Տխո՛ւր վախճան։

— Երանի՛ թէ՝ Օրհնածեանը միշտ Օրհնածեան մնար, եւ այս մեհիասիին ալ աշխարհ եկած չըլլար։

Օրհնածեանը՝ Որդնածեան մեռաւ։

Գազտի՛ր . . . ։

ՄԵԼՔՈՆ - ԱՍԱՏՈՒՐ

ՅԱԿՈԲ ԷՖ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Շանթահարիչ և ցնցող տպաւորութիւն մը ըրաւ քաղաքիս ամբողջ հայ աղգաբնակութեան վրայ Օսմ. Խորհրդարանին Էսքիշէհիր հայ երեսփոխան Յակոբ Էֆ. Պապիկեանի անակնկալ, անսպասելի և անյուսալի մահը որ տեղի ունեցած է յանկարծական կերպով անցեալ կիրակի օր, 19 Յուլիս, Այ-Սթէֆանօի իր ընակարանին մէջ՝ իր սիրականներուն դիրկը և այն պահուն իսկ ուր աւարտելու վրայ եղած է Կիլիկեան եղեռնին նկատմամբ անվերապահ և մերկապարանոց ճշմարտութիւնը հաչակող իր տեղեկագիրը՝ իբր արդարակորով և հայրենասէր քննիչ Ատանայի անկախութեան և դերախուժդուժ կոտորածի պատգամներուն։

Ինչպէս հաստատուած է կ՚ըսուի՝ բժշկական քննութեամբ, տարբարաղդ Պապիկեան յանկարծամահ եղած է անմիջին տը բուադրինէ, հաւանօրէն հետևանք այն բուռն յուզումներուն զոր կրած է իր այցելած աղէտավայրին սարսռազդեցիկ և քստմնեցնող տեսարաններէն։

Ծուղրկաւորութիւնը իսկապէս մեծավայելուչ հանդիսաւորութեամբ և ընդհանրական սուգի ու յարգանքի արտայայտութեամբ կատարուած է անցեալ երեքշաբթի օր՝ Գումգաբուի մայր եկեղեցին մէջ՝ նամանը դուն ուրեք տեսնուած ժողովրդային ծովածաւալ բազմութեան մը ներկայութեան։ Եկեղեցական տխուր արարողութեանց նախագահած է Սմեն. Ս. Պատրիարք Հայրը՝ իր շուրջը ունենալով եպիսկոպոսներ, վրդ.ներ, քահանաներ։ Արարողութեանց աւարտումէն վերջ Ս. Պատրիարքը խօսած է յուզիչ դամբանական մը, ուր հանելով հանդուցեալին հոգիի և սրտի գերբնաիր յատկութիւնները, և ցոյց տալով զայն իբր արդարութեան և ճշմարտութեան ծառաւի և հզօր պիտակիչ տէր հոգի մը։ Ս. Պատրիարքի դամբանականէն յետոյ՝ օսմ. երեսփոխան Եուսուֆ Բէյմալ պէյ, ողբացեալ Պապիկեանի Ատանայի ընկերը, դագաղին առջև խօսած է թրքերէն դամբանական մը, ի հանդէս բերելով հանդուցեալին վարքն ու բարքը և աւարտնութիւնները։ Յետոյ խօսած է յոյն երեսփոխան Քոզմիսի էֆ. յուզիչ և սրտաշարժ չեչտով մը՝ ի դիմաց յոյն երեսփոխաններուն։ Ապա կարդ ըստ կարգի խօսած են Գ. Զօհրապ, Յ. Շահրիկեան, Մ. Տամատեան էֆէնտիները, մին միւսէն աւելի տպաւորիչ և հանդուցեալին հաղուագիւտ բարեմասնութիւնները թուող չեչտերով։

Դամբանականներու աւարտումէն յետոյ թափօրը կազմուած է և դագաղը դուրս հանելով տարուած է Գումգաբուի դրսի եկեղեցին

ուր մնացած է ոդյակեալի մարմինը առժամապէս և ուրկէ հետևեալ առաւտ՝ չորեքշաբթի՝ չքեղ հանդէսով փոխադրուած է Այ-Սթեֆանոս և տեղւոյն եկեղեցիին բակին մէջ թաղուած։

Ծուզարկաւորութեան ներկայ գտնուած են ներքին տասնեակներ, Օսմ. երեսփոխաններ, պետական և դինուորական բարձրաստիճան անձնաւորութիւններ, դեսպանական ներկայացուցիչներ և թարգմաններ, զանազան քսիթէներու և քլիւպներու անդամներ, այլ և այլ հասարակութեանց հոգևոր պետեր և ներկայացուցիչներ, ազգ. վարչական ժողովներու անդամներ, վաճառականներ, սեղանաւորներ, փաստաբաններ, գրագէտներ, բժիշկներ, ուսուցիչներ և այլ բազմաթիւ ականաւոր անձնաւորութիւններ։ Իսկ բազմաթիւ չքեղ ծաղկեպսակներ ծածկած էին գադաղը՝ բրգաձև բարձրանալով մինչև ձեղնայահը։

Կենսագրական ծանօթութիւն.— Յակոբ էֆ. Պապիկեան ծնած է Իսիրնիէի մէջ 1856 Փետր. 23ին։ Իր նախնական ուսումը ստացած է տեղական թաղային վարժարանին մէջ և յետոյ աւարտած է Ֆրանսական Փէրերու վարժարանը։ Տասնըհոթը տարեկան հասակին մէջ կ'մեկնի Սոֆիա՝ պետական պաշտօն վարելու համար. Ռուսական պատերազմին (1877) կ'թողու Սոֆիա և կ'անցնի Պօնտուր արտաքին տեսուչի օդնական կ'կարգուի. մինչև Պօնտայի Աւստրիոյ կողմէն գրաւումը կ'մնայ այդ պաշտօնին մէջ գոր կը թողու 1879ին և կ'վերադառնայ Ծննդավայրը և կ'ստանձնէ առևտրական դատարանի առաջին քարտուղարութիւնը։ Միաժամանակ ուսումնասիրելով իրաւաբանութիւնը, 1881ին կ'յաջողի փաստաբանի վկայական ստանալ և 1883ին Իսիրնէի վերաքննիչ ատեանին անդամ կ'ընտրուի. 1891ին Պոլիս Մանեասի գատէ Րէֆիք պէյի ընկերակցութեամբ փաստաբանական գրասենեակ մը կ'բանայ։ 1902ին դարձեալ իր ծննդավայրը կ'մեկնի ուր կ'մնայ մինչև 1908, երբ 68 ձայնի վրայ 46 ձայնով Օսմ. Խորհրդարանի երեսփոխան կ'ընտրուի, Մ. և Յ. Գումիլճէի իբրև անդամ և ընտրելի Խորհրդարանին մէջ Օսմ. Սահմանադրութեան Բննիչ Յանձնաժողովի անդամ կ'նշանակուի. իսկ Ատանայի Ջարդէն յետոյ Խորհրդարանի կողմէ Բննիչ Յանձնաժողովի անդամ կ'ընտրուի, և ծանօթ է թէ ինչպէս խղճմտօրէն և ճշմարտօրէն կատարեց իրեն յանձնուած այդ պաշտօնը, արժանանալով ամէնուն համակրանքին։

Հանգուցեալը կ'թողու տղեկ մը Պապիկ անունով, 10 տարեկան, երեք տղջիկներ՝ Օր. Ալիս 13 տարեկան, Օր. Սօֆիկ՝ 15 տարեկան, Օր. Արաքսի՝ 18 տարեկան։ Ունի նաև ամուսնացած աղջիկ որ նոյնպէս իրեն հետ կ'ապրէր, ինչպէս նաև իր եղբայրը։ Նիւթական ո'ր և է ժառանգութիւն չի թողուր իր զաւակներուն որոնք կ'մնան անապահով վիճակի մէջ. մի'ակ ժառանգութիւնը

զոր կ'ըսուի՝ իր բարի անունն է որ անոտարակոյս պիտի նպաստէ իր ընտանիքին համար նիւթական ապահով վիճակ մը ստեղծելու։

Այն եղանակը որով Պապիկեան էֆ. կատարեց Առանձին ահաւոր տուժին պարագաները քննելու պաշտօնը, գերազանցօրէն ուշադիր, արդարասէր և ճշմարտախոյզ նկարագիր մը երեւան կը հանէ իր մէջ և իրը այս՝ իր անսպասելի անհետացումը ազգային համայնական սուգի առիթ կ'դառնայ։

Ա. Մաղիոյ խմբագրութիւնը իր խորին և անկեղծ ցաւակցութեան հաւաստիքը կ'ընծայէ հրապարակաւ յայտնել մեծանուն հայրենասէր Պապիկեանի հայրակորոյս և վշտակիր զաւակներուն, եղբօրը և ընտանեկան պարագայից։

ՍԱՄՈՒԻԼԸ եւ ԳՐԱՔՆՆՈՒԹԻՒՆԸ *

ԱՊՏԻԻԼ-ՀԱՄԻՏԻ ՕՐՈՎ

Այս կանոնագրութիւնը՝ զոր ամենք անվաւեր կ'համարին, կատարեալ կերպով ի վեր կ'հանէ Ապտիւլ Համիտի մտածումը, ինչպէս նաև իր արբանեակներուն որոնք չափազանց փութկոտ են նոյնին գործադրութեան մասին։

Վերոյիշեալ կանոնագրութիւնը ինչ ինչ բացատրութիւններու կարօտ է։ Այսպէս, «վհատախտին թանկագին առողջութեան վրայ լուրեր տալ» խօսքը առջի բերան այնպէս կ'հասկցուի թէ առողջական «գէշ» կամ «լաւ» վիճակին վրայ հաւաստարտպէս կարելի է գրել։ Սխա՛լ։ Ապտիւլ-Համիտ քնաւ պէտք չէ որ հիւանդ ըլլայ։ Երբ՝ հակառակ ամէն զգուշութեան՝ ծանր անհանգստութեան մը լուրը տարածայնուի, մամուլը խնամով պիտի ծածկէ զայն, եթէ ո'ր և է մեծահամբաւ բժիշկ մը զինքը դարմանելու հրաւիրուի, թերթերուն մէջ այնպէս ցոյց կ'տրուի թէ նոյն բժիշկը Պօլիս եկած է միմիայն վոսբորի օդը չնչելու կամ Հայտար փաշայի դպրոցը այցելելու համար։ Դեռ մօտերս էր որ մեռաւ Տօքթ. Պէրկման, մանաւանդ բժիշկ Գերմանիոյ Վիլհելմ կայսեր որ վեհանձնաբար կարմիր Սուլթանին տրամադրութեան տակ դրած էր զայն. լրագիրները ծանուցին Պէրկմանի Պոլիս գալը, բայց առանց ըսելու թէ ինչ պատճառաւ։

Մամլոյ կանոնագրութեան է. յօդուածին մէջ յիշուած «պատմական և աշխարհագրական անուններ»ու ցարքին վրայ պէտք է

* Տես Թիւ 30, էջ 701։

աւելցնել մանաւանդ ամէն հետեւակ բառերը. սահմանադրութիւն, յեղափոխութիւն, ազատութիւն, անձնական իրաւունք, ընտակալութիւն, ժողովրդական իրաւունք, հաւասարութիւն, եղբայրութիւն, հայրենիք, երիտասարդութիւն, տիւնամիթ, ապտ, միջազգայնութիւն, գահաժառանգ իշխան, հանրապետութիւն, երեսփոխան, ներկայացուցական, պօմպա, Միահաթ փաչա, Ֆէժալ պէյ, Սուլթան Մուրատ, կամ պարզապէս Մուրատ, Կրէտէ, Մակեդոնիա, Հայաստան (մանաւանդ դիտումով չնչուած), բարեհոդոգում, ևլն, ևլն։

Այս կերպով բացայայտ է թէ Թուրքիոյ թերթերը տեղեկութիւն չունին ոչ Տումային, ո՛չ պարլամենական նոր Սահմանադրութեան, և ո՛չ ալ օտար վիճակեանները կանոնքին դէմ եղած մահափորձերուն վրայ. իրենց հասար նախադահ Գառնօ կաթուածէ մեռած է, Աւստրիոյ կայսրուհին՝ Թոքատոպէ, նախագահ Մաք-Ֆինլի՝ քաղցկեղէ, ևլն ևլն։ Գալով Ֆերայի և ուրիշ տեղերու մէջ պայթող զանազան պօմպաններուն, անոնք չատ մարդոց մահուան պատճառ եղան, տուներ խորտակեցին, հրդեհներ առաջ բերին, և ամէն մարդ պիտէ ասոնք. բայց լրագիրներուն համար անծանօթ մնացած են։

Կանոնագրի գործադրութիւնը աւելի խիստ է մանաւանդ Թուրք լեզուով հրատարակուած թերթերուն համար։ Մինչև իսկ եղաւ առիթ մը որ դրաքննութիւնը փորձեց այս կանոնագրութեան ենթարկել նաև եւրոպական թերթերը։

Այսպէս, 1906ին, Ալեխիւլ-Համլիի ծանր հիւանդութեան միջոցին Մարսիլիոյ Սեմաֆոր թերթին Կ. Պոլսէն հետեւեալը կ՝գրէր 1906 Օգոս. 24ին. «Գիտէք արդէն թէ Պալատը որչափ դիւրազգած է Սուլթանին առողջութեան վրայ ամէն ըսուածներու կամ գրուածներու մասին, և թէ՝ այդ առողջութեան վրայ խօսիլ կ՝նշանակէ իր վրայ հրաւիրել օսմանեան իշխանութեանց բոլոր չանթերը։ Անցեալ հինգշաբթի օր Ֆրանսական թղթատունը հրաման առացած էր Դեսպանատունէն չի ցրուել Բարիզէն հասած թերթերը՝ առանց բացառութեան Ֆրանսական դեսպանատունէն այս հրամանը կ՝տրուէր այն հրահանգներուն վրայ զոր արտաքին գործոց նախարար Մ. Լէօն Պուրժուա հաղորդած էր՝ Բարիզի Թրքական դեսպան Միւնիր փաչայի խնդրանօք։ Սակայն նոյն օրուան երկու թղթատարներուն բերած թերթերը մեծ մասով ոչինչ կ՝պարունակէին Թուրք կառավարութեան դիւրազգածութիւնը վիրաւորող, բայց Սուլթանին հիւանդութեան վերաբերեալ հեռագրական տեղեկութիւններէն միայն մէկ քանիներուն մէջ դրուած էր Ալեխիւլ-Համիտի պատկերը։ Հետևեալ օրը ուրբաթ Ֆրանսական թղթատունը կ՝սկսէր ցրուել նախընթաց իրիկունը արգիլուած թերթերը։ Ահա՛ թէ ին՛չ անցած էր. Թուրք կառավարութիւնը միւս դեսպանատուններէն ալ խնդրած էր որ իրենց երկրէն հա-

սած թերթերը սրուել չիտան, բայց անոնք բացէիբաց մերժած էին։ Նշանակելի է որ ասատրիական, գերմանական և անկլիական թեր. թերը Սուլթանին նկատմամբ աւելի բուռն լեզու մը կ՝գործածէին քան ֆրանսականները։ Այս պայմաններուն մէջ ֆրանսական դեսպանը Պ. Քոնսթան ինքզինքը պարտաւոր չզգայ յարգել այնպիսի արգելք մը որ բացառութիւն մը կ՝կազմէր ի վնաս իր ազգակիցներուն։»

Ծաւալի է հաստատել թէ կարգ մը դեսպաններ չատ դիւրութեամբ կ՝համակերպին թուրք կառավարութեան այս անհեթեթ քմահաճոյքներուն. այն ատեն ինչի՞ կ՝ծառային եւրոպական թղթատուները՝ եթէ իրենց ազգակիցներուն հասցէին եկած թերթերը կամ նամակները չ՝յանձնեն անոնց։ Այս կերպով անոնք ժողովակիցները կ՝դառնան այն գալչելի լրտեսներուն որոնք կ՝վխտան այս դժբազդ երկրին մէջ։

Եւրոպայի թուրք դեսպանները օրը օրին կասկածոտ Համիտին և իր քամարիլլային կ՝հալորդին լրագրական հրատարակութիւններ. անոնք ամենէն լաւատեղեակ թերթերէն աւելի երազով են անցած դարձածին, և Թուրքիոյ մասին որ և է անվպատատ յօդուած անմիջապէս կ՝հեռագրուի Պոլիս. այն ատեն այդ յօդուածը պարունակող թերթը սահմանապուխը հասնելուն պէս վար կ՝դրուի և կ՝արգիլուի ի վաճառ հանել զայն։

Դրաքննութիւնը նուազ անողոք չէ դիրքերու մասին։ Ամէն դիրք որ Թուրքիոյ վրայ կ՝խօսի—բացի անոնցմէ որ Սուլթանին գովեստը կ՝ընեն — կ՝արգիլուի և կ՝դրաւուի մաքսատան մէջ։ Նոյնիսկ թղթատունը այլ եւս այնչափ վատահելի չէ՝ չօրմէ հետ հոն կ՝վխտան լրտեսներ որոնք թղթատունէն դուրս ելած միջոցիդ ձեռքէդ կ՝յափշտակեն տասցած ծրարներդ։

Այս առթիւ չհեկան է յիշատակել Աւետ Պօլէնի հրատարակած Բառարանին մէկ էջը որու մէջէն թուրք դրաքննութիւնը կըտրած հանած է Ապտիւլ-Համիտի պատկերը, ինչպէս նաև Պօլէնի բառդրքին մէկ էջը ուրկէ ընդհատած սրտուած է հեռեհեռ հատուածը. «Կրէտէ կղզին 1898 Դեկ. 21էն ի վեր կ՝կազմէ ինքնօրէն սուլթանութիւն մը՝ Ն. Կ. Վ. Սուլթանին գերիշխանութեան ներքեւ։ Խորհրդարանը կ՝բաղկանայ 60 անդամներէ, որոնցմէ 50ը կ՝ընտրուին ժողովուրդէն և 10ը բարձր Պատուիրակին կողմէ որ խորհրդարանին հետ օրէնսդիր իշխանութիւնը կ՝կազմէ։ Բարձր պատուիրակը կ՝վարէ գործադիր իշխանութիւնը՝ իր կողմէ ընտրուած ու խորհրդական անունը կրող պատասխանատու նախարարներու ձեռքով։ Այս խորհրդականները թիւով երեք են ու կ՝վարին երեք վերին տեսչութիւններ, (Նախարարութիւններ) այն է 1. — Ներքին գործոց և հանրային ապահովութեան վերին տեսչութիւնը, 2.— հանրային կրթութեան ու արդարութեան վերին տեսչութիւնը,

ու. 3.— Ելևմտից վերին տեսչութիւնը։ Ազգային դրօշակ. Զուդահեաձև կապոյտ՝ սպիտակ խաչով մը կտրուած. վերի անկիւնը՝ սպիտակ ասղ մը կարմիր յատակի վրայ։»

Սակայն կան գիրքեր որ շատ անդամ կ'յաջողին մաքսային ծուղակներէն անցնիլ և կ'երթան կ'դիզուին դրամատուներու նեբքին մէկ դարակին մէջ և դաղտի կ'ծախուին։ Բայց ոստիկանութիւնը միշտ կ'հսկէ ու ժամանակ ժամանակ անակնկալ այցելութիւններ կ'ընէ՝ երբ կասկածելի երկ մը տարձակուներուն տեղի տայ։ Այս ոստիկանական այցելութիւնները կ'տրուին օտարահպատակներէն աւելի թրքահպատակ գրամատառներուն, ու առանց խղճահարութեան արտասուց գրատումներ տեղի կ'ունենան ու գիրքերը կ'կնքուին՝ ազգային արգիլելու համար անոնց վաճառումն։

Գալով այն գիրքերուն որոնք թուրք ժաքսատան պաշտօնեաներուն ձեռքը կ'իյնան, անոնք գուրս կ'ելլեն—եթէ երթնք ելլեն—լոյրովին ծակծկուած վիճակի մէջ, մանաւանդ բառարանները սքանչելի յարմարութիւն մը ունին այս ծակծկելու գործողութեան։

Դիւրին է ըմբռնել թէ ինչ՝ անթերևակայելի հնարքներու կ'դիմեն այն ղարզացած թուրքերը որոնք կուզեն եւրոպական գիրքեր ունենալ։ Անոնցմէ մէկը դիտեմ որ նամակի ձևով ամբողջ պատկերազարդ Լառուս բառարանը բերել տուաւ Բարիզէն. առանց այս հնարամտութեան անկարելի էր որ ամբողջական Լառուսի մը տէր ըլլար։

Ամէնէն դժբաղդ գիրքերն են Թուրքիոյ մէջ տպուածները—թուրքերէն կամ եւրոպական լեզուով։— Դասագիրքերը մանաւանդ մատէ կ'անցընեն. ընդհ. պատմութիւնը արգիլուած է. քնաբուծականի գիրքերու մէջ կ'չնջուին այն բաղադրութիւնները որոնցմով պայմուցիկ կ'չինուի. Թուաբանութեան մէջ կ'չնջուին ինչ ինչ տարաշներ որոնք կրնան յիշեցնել Ապոխլ-Համիտի անուան սկզբնատառերը։ Այսպէս. A H = O, որ կրնայ թարգմանուիլ՝ Ապոխլ-Համիտ = դէբօ։ Քերականութեան մէջ հրահանգի համար դրուած օրինակները վտանգաւոր են. «մենք գժդոհ ենք», «մենք գժբաղդ ենք», «մենք ազատ չենք» ու ուրիշ ասոնց նման վարժութիւններ կ'չնջուին, որովհետև անոնք կրնան օսմ. ժողովուրդին գանգատները յայտնել. այսպէս է նաև «եղբայր» բառը որ կրնայ յիշեցնել տարտղդ Մուրատը կամ գահաժառանգ իշխանը. «հիւանդ» բառը՝ որ կրնայ մտածել տալ «հիւանդ մարդ»ուն վրայ, և այլն։

Փորագրուած պատկեր, լուսանկար, քարթ-բօսթալ՝ որոնք կը ներկայացնեն մզկիթ մը, մինարէ մը, գերեզմանատուն մը, Թուրք կին մը. վաճառքի պիտակներ՝ որոնց վրայ նկարուած են Թուրքիոյ գինանշանը կամ Թուղրան, առանց այլ և այլի կ'գրաւուին ու կ'ոչնչացուին։

Օր մը երբ կառքով պտոյտ մը կ'կատարէի Տօլմա-Պաղչէի մօտերը, թրքական յուզարկաւորութեան մը հանդիպեցայ և առաջնորդին հետաքրքրաշարժ հանգամանքէն մղուած՝ ուզեցի լուսանկարել զայն։ Կառապանս իր բոլոր ուժովը դէմ կեցաւ այս փափաքիս՝ իմ և իր կեանքին ապահովութեան համար, և միևնոյն ժամանակ սկսաւ արագութեամբ կառքը քշել ամէնէն դիկդակ ուղղութիւններով որպէս զի չկարենամ նպատակիս հասնիլ։ Բայց վերջապէս ազէկ դէպ յաջողեցայ։ Երբ դագաթը իր տուփին մէջ դրի և գլուխս վեր վերցուցի, դիտեցի որ ոստիկանական պահականոցի մը մօտ կ'գտնուէինք և կառապանը սանձարձակ կ'քշէր կառքը. որովհետև արգիլուած է լուսանկարել կրօնական տեսարաններ, ինչպէս նաև թուրք կիներ։

* * *

Զարմանալի է որ Ապտիւլ-Համիտ թուրք Մամուլը ջնջելով կամ անոր ձայնը խեղդել ուզելով՝ երբեք հետամուտ չըլլար դադրեցնել օտար Մամուլը իր կոչմը չտեղեկացնել։

Նախ ուզեց իրեն յատուկ թերթերը ունենալ։ Այս նպատակաւ փոյթ եց իր ձեռքին մէջ առնել վիէննա հրատարակուող Borkaբօնատանց անունով թերթը որ շատ ուժգին նշանաւ իրեն, թէև պատանց ո'ր և է արդիւնքի. հիմա Օռխան անուն լրագրին ձեռք զարկած է որ առաջ Բարիզ, իսկ այսօր Պրիւքսէլի մէջ կ'հրատարակուի իմբագրութեամբ Նիքօլաիէֆ անուն մէկու մը զոր Ցերանց. կառավարութիւնը վերջերս վտարեց Ցերանցայէն։ Չամիտեան առաքինութիւնները կ'հաչակուին այս թերթին մէջ ախդիրամբեան հղանակով մը որ նողկանք կրնայ ազդել մինչև իսկ Իզզէթներու, Թահսինները, Մխիթարեաներու։ Այս ամէնը ո'ր և է ազդեցութիւն չեն ունենար։

Ակկից զատ դիտել տրուեցաւ Սուլթանին թէ պէտք չէր աչքէ վրիպեցնել նաև ևրոպական թերթերը որոնց ծաւալումը կրնայ դէշ հետևանքներ առաջ բերել։ Դեսպանները եռանդով աշխատեցան այդ թերթերը չտեսնել եըլտըզի ինպաստ կ'ըսուի թէ իրենց ջանքերը մեծ մասամբ ապարդիւն եղան։ Ա. առաւելն յաջողեցան՝ որոշ վճարումով՝ քանի մը թերթերու մէջ հրատարակել տալ Ապտիւլ-Համիտի հիւանդութեան մասին հերքումներ։

ԲՕԼ ՏԵՂ

Ա. ՆԱԼՊԱՆԴԵԱՆ

Այբի Տիկին եղիսաբեթ Ն. Զապուհեան և Տիար Ս. Զապուհեան իրենց խորին շնորհակալութիւնները կ'յայտնեն ամեն անոնց՝ որոնք թէ անձամբ և թէ գրաւոր իրենց վշտակցութիւնները յայտնեցին իրենց ամուսնոյն և եղբօր Տիար Նիկողոս Թ. Զապուհեանի դառն մահուան առթիւ։

ԵՕԹՆԵԿԻ ԼՈՒՐԵՐ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ՝ Ազգին գլխուն փոթ-ձանք եղող Վանքէն և Հայ ազգը անպատուող կարգ մը սինկթոր եկեղեցականներէ առորագրուած բողոքախառն քաց նամակ մը առացանք, որ ուղղուած է Կ. Պոլսոյ Ս. Պատրիարք հօր և Երեսփոխանական ժողովոյ և որով կ'բողոքին ժողովին տուած որոշումներուն դէմ և տեղւոյն վրայ անամօթաբար քննութիւն կ'պահանջեն, այդ բողոքագրին կցուած է նաև Ծրուսաղէմի զառամեալ Պատրիարքին քաց նամակ մը առ Գուբեան Սրբազան և Ազգ. Երեսփ. ժողովը, որով կ'բողոքէ իր անձին նկատմամբ վերջին անգամ արուած որոշումներուն դէմ։ Անմեղ զառնուելներու պէս կուգեն ինքզինքին չդեզացնել այս տիպար եկեղեցականները և կ'գտնեն 33 վարդապետ և աբեղաներ ու սարկաւագներ առորագրութեանց շարքը երկարելու համար, իսկ անոնց գլխուն վրայ առորագրութեանց մէջտեղը կ'բազմի նշանաւոր խաչագողը, հարկ կա՞յ յիշել անունը, որու օրինակելի դաս մը տալ դեռ չյաջողեցաւ մեր Ազգ. Պատրիարքարանը, որովհետև այն հաստատ հաւատացումն ունինք որ եթէ այդ մարդը հեռացուի վանքէն՝ ամեն անկարգութիւն կըդադրի։

ՆՇԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ՕՐԱԽՕՒԹԵԱՄԲ կ'արձանագրենք Տիար Յակոբ Համբարձումեանի նշանախօսութիւնը Ազն. Օր. Մարի Գ. Տիլպէրի հետ։ Տիար Յակոբ Համբարձումեան իզմիրի մէջ հանրածանօթ դէմք մ'է, ինչպէս ընկերական բարձր շրջանակներու մէջ, նոյնքան ալ առևտրական հրապարակի վրայ իր շինած նախանձելի դիրքով. իսկ Ազն. Օր. Մարի Տիլպէր՝ բարեհամբաւ Տիլպէրեան ընտանեաց շառաւիղներէն դուստրն է ողբացեալ Պետրոս Տիլպէրի, ինամեալ կրթութիւն և դաստիարակութիւն ս'առացած է, և բարոյական ազնիւ ձիրքերուն կ'միացնէ նաև ֆիզիքական գեղ ու շնորհ։ Զուարթ, ճկլկուն, համեստ ու շնորհալի՝ կոչուած է նշանակալից դիրք մը գրաւելու ընկերական ու ընտանեկան շրջանակներու մէջ։ Խմբագրութիւնս իր անկեղծ շնորհաւորութիւնները կ'ներկայէ խօսեցեալ զոյգին, երկու կողման ազգականաց և մանաւորապէս Օրիորդ Տիլպէրի եղբօր՝ մեր բարեկամին՝ Տիար Կապրապետ Տիլպէրի այս բարեպատեհ և ուրախառիթ նշանախօսութեան առթիւ։

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՔ

ՀԱՃՈՑԲՈՎ կ'յանուցանենք Թէ Վիէննայի Մխիթարեան Միաբանութեան Ընդհ. Աբբայ ընտրուած է Գեր. Հ. Գրիգոր Վ. Գովրիկեան և իբրեն օգնական նոյս Առաջնակարգ Մեծարգոյ Վերապ. Հարք Հ. Դանիէլ Վ. Աբիկեան, Հ. Գրիգորիս Ծ. Վ. Գալէմքեարեան, Հ. Գաւդոս Վ. Զաքարեան և Հ. Բառնաբաս Վ. Փիլիպիկեան, և Հ. Գաբրիէլ Ծ. Վ. Մէնէվիշեան ընդհ. քարտուղար, Կ'ընորհաւորենք Վիէննայի Գաս. Միաբանութիւնը իր այս քաջայաջող ընտրութեան համար։

ԿԱՐԵԼԻ ՊԱԿԱՍ ՄԸ ԼՔԱՅԱՒ.— Ամեն շաբթու կանոնաւորաբար կ'հրատարակուի Գուիտօն Լուսինեանի Ֆրանսերէն-հայերէն բառարանը, միակն իր տեսակին մէջ։ Այս ընդարձակ աշխատութիւնը կարեւոր պակաս մը կ'լրացնէ ամէն դասակարգերու համար, և մանաւորապէս ուսանողներու համար, որոնց հրամայական ժամադակ մը պիտի ըլլայ Գուիտօն Լուսինեանի այս խղճմիտ և կատարեալ գործը։ Դրօշին պրակ առ պրակ կանոնաւորապէս հրատարակումը նաև մեծ դիւրութիւն մըն է որ ամէնէն համեստ քսակներն իսկ կարենան տիրանալ այսքան անհրաժեշտ գործի մը։ Պրակի գինն է 40 փր. Արդէն հրատարակուած է 26 պրակ։ Վաճառման կեդրոն՝ Իզմիրի մէջ Մամուրեան գրատունը։

ՍՏԱՅԱՆՈՒ Տրապիզոնի մէջ հաստատուած «Փարոս» Հրատարակչական Ընկերութեան Թիւ 1 հրատարակութիւնը «Ներկայ սովը և իր պատճառները» Մալխասէ, գին 4 գրշ։

ՄԵՐ անկեղծ վշտակցութիւնները կը ներկայենք Տիար Թ. Զապուքեանի որ ցաւագրութիւնը ունեցաւ կորսնցնելու իր եղբայրն Տիար Նիկողոս Թ. Զապուքեան, ամսոյս 25 ին։

ԺԱՄԱՆՈՒՄ ԵՒ ՄԵԿՆՈՒՄ

ՓԱՆԻ մ'օր առաջ Տիար Սերովբէ Դաւիթեան հեռագիր մ'ստացած էր Ս. Պատրիարք հօրմէ, որով գինք կ'հրաւիրէր Պոլիս, խառն ժողովոյ որոշմամբ, խորհրդակցութիւնն մ'ունենալու համար։ Սերովբէ էֆ. անցեալ շաբաթ օր մեկնեցաւ քաղաքէս դէպի Կ. Պոլիս։

ԲԱՂԱՓՈ ժամանեց Երուպայէ՝ Տօքթ. Ա. Ճէլէպ, քաղաքիս մեկնեցաւ դէպի Լոնտոն Տիար Մարգար Պալասպանեան։

ԲԱՂԱՓՈ ժամանեցին Երուպայէ Տէր և Տիկին Մ. Գօճամանեան, Տիար և Օր. Ս. Ս. Սիմոնեան։

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒԹԻՒՆ

ԱԶԳ. Հիւանդանոցի Հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ առացած է Թաղապետութեան կողմէ 7½ քաշ ոչխարի միս և 25 քաշ հաց, Այրի Տիկին Ց. Սուքիասեանէ 50 հատ հաց և էս օխանոց՝ իբ ամուսնոյն քառասունքին առթիւ, Տիար Ստեփան Ազազարեանէ 20 քաշ հաց իբ եղբօր հանգուցեալ Տիգրան ապայի հոգւոյն համար։

Եթէ կ'ուզէք կուշտ ու կուռ խնդալ
Եթէ կ'ուզէք հաճելի եւ զուարթ ժամեր անցընել
կարդացէք՝

ՅՈՎՀԱՆՆԱ ԲԱԲՈՒՀԻՆ

պատմական վէպ մը, երգիծական գլուխ գործոց մը, որ մօտ օրէն պիտի սկսի մեր տպարանէն լոյս տեսնել։

Հեղինակը՝ ՄԱՆՕԼԱՔԻ ՍՕԻՏԻՍ *հռչակեր արդի գրականութեան Թասլէն կամ Վոլթէրը կը սեպուի և մեծ համբաւ կ'վայելէ Եւրոպայի մէջ, իսկ Թարգմանիչը —Գ. ԽՈՐԱՍԱՆՁԵԱՆ— նոյնպէս հայ հրապարակագրութեան մէջ քաջածանօթ ըլլալուն՝ աւելորդ կ'համարինք իր գովեստն ընել, որպէսզի չկարծուի թէ իր անուան ռէքլամ ընել կ'ուզենք։*

Այս գիրքը արդէն 1880ին Միտեորա հանդէսին մէջ հրատարակուած և մեծ ընդունելութիւն գտած, և սուղ ժամանակի մէջ բոլոր օրինակները սպառած էին, ինչ որ հաղուագիւտ է հայ գրավաճառութեան մէջ և անժխտելի ապացոյց մ'է թէ ո՛ր աստիճան լաւ ընդունելութիւն գտած է։ Անկէ ի վեր թէպէտ հանրութեան փափաքանաց գոհացում տրուելու համար ձեռնարկներ եղան վերըսաին տպագրութեան, բայց հակառակ քանիցս եղած դիմումներու անկարելի նզաւ հրաման ստանալ։ Ահա՛ այս անգամ չնորհիւ Մամլոյ ազատութեան պիտի սկսինք մօտ օրէն հրատարակել պրակ առ պրակ։

Ամբողջ գործը պիտի բաղկանայ 30 պրակէ, և սիտի հրատարակուի չաբաթը առ առաւելն երկու պրակ, մէն մի պրակը 20 փարայի։ Եթէ մեր յուսացած քաջալերութիւնը գտանինք, կ'խոստանանք չաբաթական աւելի պրակներ հրատարակել՝ գործը աւելի չուտով լրացնելու համար։

Փափաքողները կրնան նաև դիւրութեան համար փոխանակ հատով գնելու այժմէն բաժանորդագրուիլ կանխիկ վճարելով 10 ղրչ. ողջ և գիրքը ստանալ կամ պրակ առ պրակ կամ լմնալուն՝ թղթակազմ։

Գործին հրատարակուելէն վերջ հասը 20 ղրուչի պիտի ծախուի, հետևաբար լաւագոյն է բաժանորդագրուելով օգտուիլ։ Միևնոյն պայմաններն նաև գաւառներուն համար ուսկից փափաքողք կրնան խմբագրութեանս դիմելով բաժանորդագրուիլ 11ղրչ. նամակի բուլ ղրկելով թղթատան ծախսով միասին, գործին լրանալէն յետոյ ընդունելու պայմանով։

BANQUE D'ORIENT

ՊԱՆՔ Տ'ՕՐԻԱՆ

Հաստատուած Բունաստանի Ազգ. և Տըչլանտի Ազգ. զրամատան կողմէ

Զրամագլուխ ամբողջութեամբ զրուած ֆրանք 10,000,000

Կեդրոնատեղի **ԱԹԵՆՔ**

Մասնաճիւղ Կ. Պոլիս, Իզմիր, Սիւրիոկ, Ալեքսանդրիա, և Գահիր

Գործակալութիւն ի Համպուրկ

Պանք տ'Օրիան զրամատունի ամէն տեսակ գործողութիւններ կ'ընէ, ինչպես՝ զանձում և զեղչում Առևտրական Թղթերու, հեռագրական վըր ճարմունք, առուծախ փոխգրերու և զրաճներու, Աշխարհի զլխաւոր քաղաքներու վրայ կուտաք վարկերու բացման զրեր, առուծախ ամենէ տեսակէ արժեթուղթերու, բացում ընթացիկ հաշիւներու, զրաւ արժէթուղթերու և ապրանքներու վրայ ևն. ևն։

ԱՒԱՆԴՆԵՐ

Պանք Տ'Օրիան կ'ընդունի զրամի Աւանդներ հետևեալ սակերով

1	1/2 %	3	*ամսուան*	*աւանդի մը*	*համար*
2	%	6	»	»	»
3	%	1	*տարուան*	»	»
3	1/2 %	2	»	»	»
4	%	3	»	»	»

Բարեզործական հաստատութիւններու աւանդներն վերևի սակերէն 1/2 % տուեղութիւն մը կ'ընդունին։

Ի տես վճարելի աւանդներուն համար՝ միակ անձի մը կողմէ և 100 Օսմ. ոսկիէ ոչ աւելի, Պանք տ'Օրիան տարեկան 2 1/2 տոկոս մը կը յատկացնէ։

Պանք տ'Օրիան հաստատութեան տրամադրութեան տակ զրած է, տննդան վարձքի մը փոխարէն իր հաստատութեան մէջ զտնուած զրամարկղներն, հոն զրամ և արժքաւոր առարկաներ պահելու համար։

THE GRESHAM

"ԿՐԷՇԱՄ"

ԿԵԱՆՔԻ ԱՆԿԱԽԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ի ԼՈՆՏՈՆ

ՀԱՍՏԱՏՈՒԱԾ **1848**Ի

Գոյ/ Ընկերութեան	Ա. Ո.	*9014,532*
Տարեկան հասոյթ	» »	*1,438,659*
Վճարուած գումարներ	» »	*20,474,666*

ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ ԼՈՒԾՈՏՆ

Ընկերութեան Ապահովագրական բնդհանուր կանոններու ա՛ն, նաւանդ 24 րդ. յօդուածը խիստ ուշադրաւ ըլլալով կ'ներկայենք, րոլ «Ընկերութիւնը կ'ընդունի Օսմանեան գաւառաններու վճռնկրն ո՛և է տարբերութեանց առջև։

Աւելի ընդարձակ տեղեկութեանց համար դիմել ընդհանուր գործակալներուն

ՇԱՐԼ ՈՒԻԹՕԼ եւ Ընկ.
C. WHITTAL & C°

ՊԱՅՄԱՆՔ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ "Ա. ՄԱՄԼՈՅ"

ՏԱՐԵԿԱՆ	50 դրշ.	12 ֆր.
ՎԵՑԱՄՍԵԱՑ	25 »	6 »

ՀԱՍՏ 40 փարա

Հասցէ՝

ازمير — م. ماموريان مخـدومى

« آره‌وليان ماموليان غزته‌سى صاحب امتياز ومدير مسئولى

M. Mamourian Fils — Smyrne

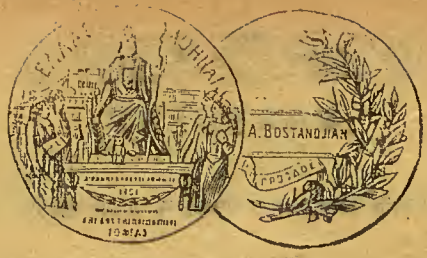

Médaille d'Or de l'Exposition d'Athènes 1903

ՀՈՎԱՆՈՑՆԵՐ ԱՍՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ ԷՔՐԼԷՐ

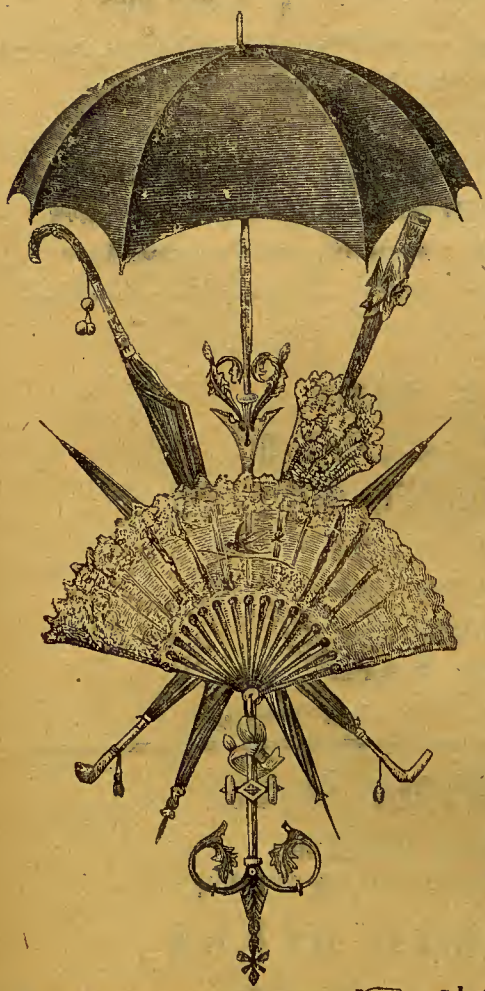

ցոյցադրած է կանանց համար, գոյնզգոյն, գլխացկան ու ճաշակաւոր հովանոցներու հիանալի զանազանութիւն մը, հովանոցներ՝ որոնց շքեղութիւնը ու կատարելութիւնը կը գերազանցեն նոյն իսկ ԵՒՐՈՊԻՈՅ ՄԷՋ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐԸ։

ԵԿԷՔ ԱՆԳԱՄ ՄԸ ՏԵՍՆԵԼՈՒ

ու վստահ եղէք թէ նոյն իսկ ձեր ամենէն դժուարահաճները պիտի գոհանան ամէն տեսակ կէտերով, — Նրբութիւն, Նորութիւն, Ազնուութիւն, Էժանութիւն ևն. ևն.

Ասկէ զատ պիտի գտնէք նոյնպէս, Հովահարներ որոնք դեռ վերջերս սաւարած է, Պայուսակներ, Հեռադիտակներ, Ձեռքի կողովիկներ, Գաւազաններ, զարդարանքի առարկաներ ևն. ևն.

Գաւառի գնողներուն հաւատ ☞ «ԷՔՐԼԷՐ»ին հասցէն՝

ՅԱԿՈԲ ՊՈՍԹԱՆՃԵԱՆ

Շիշլիճիլէր փողոց — Ի. Ջ. ՄԻՒՐ

ՆՈՐԹ-ՉԷՔՔՆ

(NORTHERN)

ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Իգմիրի Գործակալութիւն հաստատուած 1864էն ի վեր

Դրամագլուխ Ընկերութեան	*Լ. Ա.*	3,000,000
Տարեկան հասոյթ	»	» 1,600,000
Պահեստի գումար	»	» 6,673,000

Ընկերութիւնս նպաստաւոր պայմաններով կապահովագրէ անշարժ կալուածներ, գործարանները, ամէն տեսակ ապրանքներ եւն, եւն.։

Տեղեկութեանց համար դիմել առ

ՃԷՅՄՍ ՀԱԹԳԷՆՍՕՆ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼ, ԻԶՄԻՐԻ ԵՒ ՓՈՒՐ ԱՍԻՈՑ

Ծրաւկաց քաղ, Բասմաճ Սթուրդուճկիր

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Մ. Յ. ԽՏՇԵԱՆԻ

ԹԱՐԵԿԱՄԻՍ.

ՄԱԳՆԻՍԱԿԱՆ ՓՈՐՁԵՐԸ

Ամուսնական գրքին

ԱՌԱՋԻՆ ՊՐԱԿԸ

ԱՐՕՐԻՆԱԿ ՎԷՊ ՄԸ

ԳԻՆ 3 ՂՐՇ.

Կեդրոնատեղի Մաւուրեան Գրատուն

ԱՇԱՊԱՐԵՑԷՔ ՁԱՅՆԻՆ

ԴՈՒՐԵԱՆ ՍՐԲԱԶԱՆԻ

ՌԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՑՈՐԸ

“ՀՈՎՈՒԱԿԱՆ ՍՐԻՆԳ„

Որու Հատորին կեսը յատկացուած է Հայաստանի տովկոց. Գին 5 դրուշ։

GRANDS MAGASINS
DE LA RUE FRANQUE — SMYRNE

P. XENOPOULO & Cie

ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆՔ ՖՐԱՆԿԱՑ ԹԱՂԻ

Ք. ՔՍԻՆՕՊՈՒԼՕ ԵՒ Ը՝Ն

"Դաշինք,, պիտի ուղեւնայ տեղական, ազգային, նեղրին եւ արտաքին շուրեր, նաեւ թղթակցութիւններուն եւ հետաքրքրութիւններուն խնամեալ թաժին մը:

"Դաշինք,, պիտի աշխատի գոհացնել ոչ միայն տեղական այլ նաեւ իր հետաքրքրութիւնները՝ նիւթերուն պետական բնաւորութեամբ եւ շահեկանութեամբ:

ԹԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆ

		ՏԱՐԵԿ.	ՎԵՑՄ.	ԵՒՄ.
ԻԶՄԻՐԻ	ՀԱՄԱՐ	80	40	20 ՂՐՇ.
ԹՈՒՐՔԻՈՅ	»	108	54	ՂՐՇ.
ՕՏԱՐ ԵՐԿԻՐ.	»	25	13	ՖՐ.
ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ	»	5	2 1/2	ՏՈԼԱՐ
ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ	»	10	5	ՐՈՒԲԼ.

Հասցէ՝ Տիւրիւնիթիւն «ԴԱՇԻՆՔ» օրագրի

Մամուրեան Տպարան - ԻԶՄԻՐ

Direction du journal «TACHINK»

Imprimeie Mamourian - SMYRNE

HYGIÈNE BEAUTÉ

CRÊME SIMON

Վայելչասէր կիները

ՈՐՈՆՔ ԿՈՒԶԵՆ ՊԱՀՊԱՆԵԼ

ՐԵՆՑ ԳԵՂԵՑԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԳԷՏՔ Է ԱՄԵՆ ՕՐ ԳՈՐԾԱԾԵՆ

ՃՇՄԱՐԻՏ

ՔՐԷՄ ՍԻՄՈՆԸ

ԿԼԻՍԷՐԻՆՈՎ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾ

ՀՆԱՐՈՒԱԾ 1860

ԱՄԵՆԱՀԻՆ

ԳԵՂԵՑԿԱՑՆՈՂ ՔՐԷՄԸ

☞ ԿԸ ԳՏՆՈՒԻ —

— ԴԵՂԱՐԱՆՆԵՐՈՒ — ՀՈՏԵՂԻՆԱՑ ԽԱՆՈՒԹՆԵՐՈՒ —
— ՊԱԶԱՐՆԵՐՈՒ ՄԷՋ —

ԳՆԵԼՈՒ ԱՏԵՆ Լաւ ուշադրութիւն ընել —

— ՎԱՃԱՌԱՆԻՇԻՆ եւ Մերժել

ԿԵՂԾ ԱՐՏԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ —

ԲՐՆՁԱՓՈՇԻ

ՍԻՄՈՆ

ԱՌԱՆՑ ՊԻՍՄՈՒԹԻ

ՕՃԱՌ

ՔՐԷՄ ՍԻՄՈՆ

ԲԱՑԱՌՁԱԿԱՊԷՍ ՄԱՔՈՒՐ

☞ Ժ. ՍԻՄՈՆ -- ԲԱՐԻՋ ☜